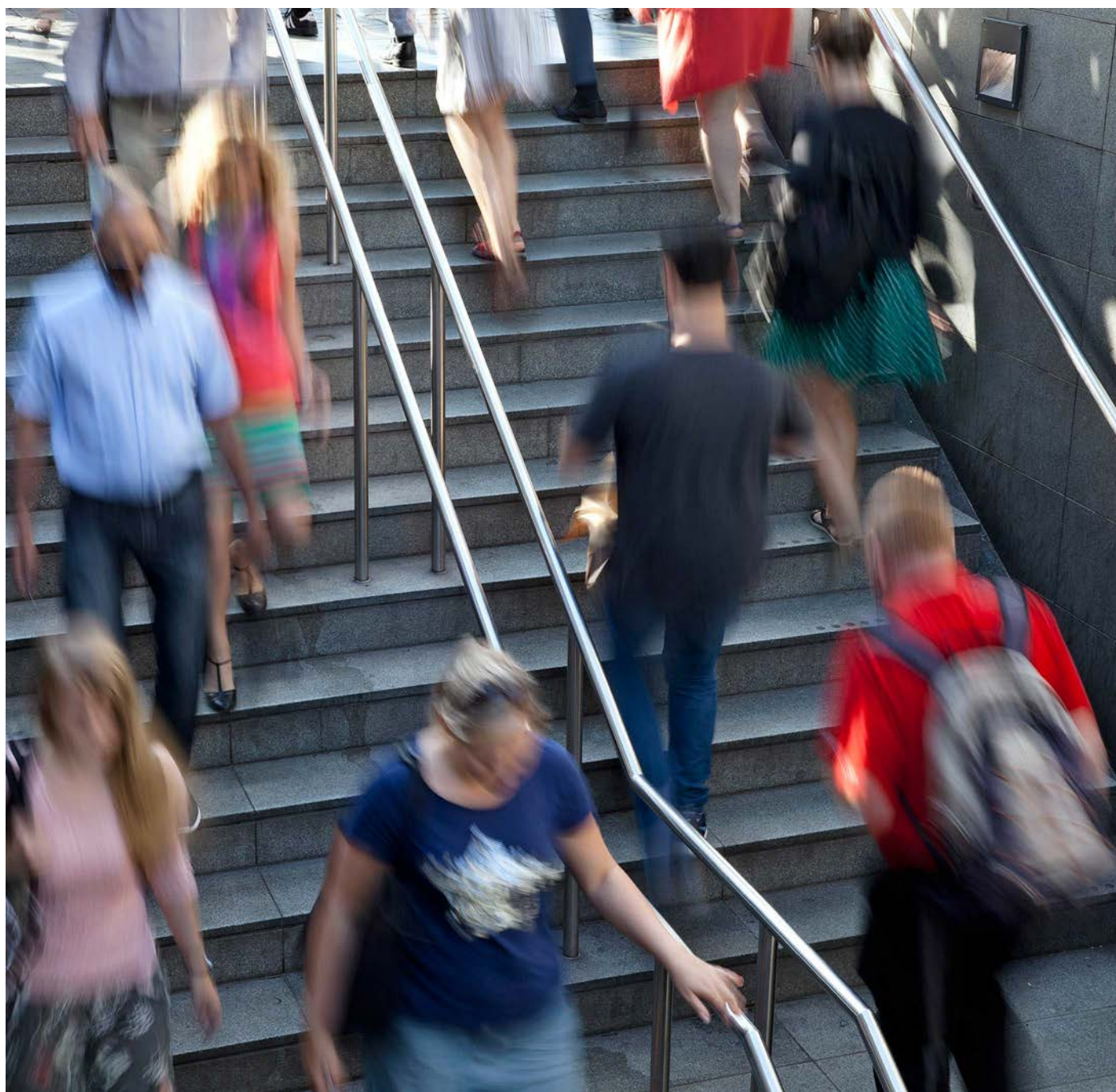

Nichlas Permin Berger, Ulf Hjelmar, Jacob Ladenburg og
Joan Schersat Mikkelsen

MOVE – Evaluering af et motivations- program for indsatte i et fængsel

MOVE – Evaluering af et motivationsprogram for indsatte i et fængsel

Publikationen kan hentes på www.kora.dk

© KORA og forfatterne, 2017

Mindre uddrag, herunder figurer, tabeller og citater, er tilladt med tydelig kildeangivelse. Skrifter, der omtaler, anmelder, citerer eller henviser til nærværende, bedes sendt til KORA.

© Omslag: Mega Design og Monokrom

© Foto: Sine Fiig

Udgiver: KORA

ISBN: 978-87-7488-985-4

Projekt: 11002

KORA
Det Nationale Institut for
Kommuners og Regioners Analyse og Forskning

KORA er en uafhængig statslig institution, hvis formål er at fremme kvalitetsudvikling samt bedre ressourceanvendelse og styring i den offentlige sektor.

Det Nationale Institut
for Kommuners og Regioners
Analyse og Forskning

Købmagergade 22
1150 København K
E-mail: kora@kora.dk
Telefon: 444 555 00

Forord

Denne rapport er udarbejdet som en del af afrapporteringen i projektet om Nye Modtagelsesafdelinger og -procedurer og brug af risikovurderingsredskabet LS/RNR i Kriminalforsorgens fængsler. Rapporten er en evaluering af pilotprojektet MOVE, som har fundet sted i perioden februar til december 2016 i Horserød Fængsel i Nordsjælland.

Projektet udspringer af et forskningssamarbejde mellem Direktoratet for Kriminalforsorgen og KORA, som er finansieret af TrygFonden med navnet: *A research evaluation of the Improved Intake Assessment Process in the Danish Prison and Probation Service.*

Forfatterne
April 2017

Indhold

Sammenfatning og konklusion	5
1 Indledning	8
1.1 Baggrunden for MOVE og formål med evalueringen	8
1.2 Screeningsredskabet LS/RNR.....	10
1.3 Tilrettelæggelsen af MOVE.....	11
1.4 GPPM.....	12
2 Evalueringsdesign, metoder og datagrundlag.....	15
2.1 Gruppeinterview.....	15
2.2 Individuelle interview med deltagere	16
2.3 GPPM og LS/RNR.....	16
2.4 Observationer.....	17
2.5 Læsning af MOVE-manual og instruktørmappe	17
3 Resultater	18
3.1 Instruktørers og medinstruktørers perspektiver	18
3.1.1 Uddannelse og forberedelse af instruktører og medinstruktører.....	18
3.1.2 Den gode programsession	18
3.1.3 Forsamtale	19
3.1.4 Rekruttering af deltagere til MOVE.....	20
3.1.5 Venteliste.....	21
3.1.6 Instruktørernes roller og egenskaber	22
3.1.7 Dobbeltrolleproblematikken	22
3.1.8 GPPM.....	23
3.1.9 LS/RNR	23
3.1.10 Organisatorisk forankring af MOVE	24
3.2 Deltagernes perspektiver	25
3.2.1 Baggrunden for deltagelse.....	25
3.2.2 Det oplevede udbytte af deltagelsen	27
3.2.3 Mest lærerige sessioner	28
3.2.4 Gruppens betydning	29
3.2.5 LS/RNR	30
3.2.6 Vurderinger af de to instruktører	32
3.2.7 Vurderinger af medinstruktørerne	32
3.2.8 Forslag til forbedring af MOVE.....	33
3.3 Kvantitativ undersøgelse af GPPM og LS/RNR	34
3.3.1 Deltagere og frafald i MOVE.....	35
3.3.2 Analyse af strukturen i GPPM-skalaerne	36
3.3.3 Ændringer i GPPM-score.....	37
Litteratur	41
Bilag 1 Støttespørgsmål til vurdering af spørgsmål 6-17 ved udfyldelse af GPPM-skema	43
Bilag 2 Eksempler som støtte til angivelse af scoren i GPPM-skemaet.....	44
Bilag 3 GPPM-score for individuelle items før, efter og ændring	47

Sammenfatning og konklusion

Den 1. januar 2015 oprettede Direktoratet for Kriminalforsorgen nye modtagelsesafdelinger og procedurer for modtagelse af klienter i samtlige danske fængsler. Formålet med det nye tiltag er at skabe mere målrettede modtagelsesprocesser samt bedre og mere sammenhængende forløb for klienten. Tiltaget bygger på en idé om, at, jo før man "får fat" i den enkelte og får lagt en plan for og med denne, jo bedre chance er der for at få igangsat en positiv udviklingsproces og skabt motivation for den enkelte klient til at forandre sig. Dette indebærer, at klienten får mulighed for at erhverve sig solide kognitive kompetencer gennem skærpet fokus på sammenhængen mellem tanker, adfærd og konsekvenser.

Som en del af dette tiltag er der iværksat et motivationsprogram for indsatte bestående af et 8-ugers intensivt forløb med to ugentlige sessioner af hver 2½ timers varighed, som har navnet "MOVE". Denne rapport afrapporterer resultaterne fra evalueringen af dette programforløb.

MOVE er udviklet af Kriminalforsorgen og blev gennemført som et pilotprojekt i Hørserød Fængsel i perioden februar til december 2016. Programforløbet har til formål at motivere og styrke de indsatte gennem afsoningsperioden og bidrage til at skabe de bedst mulige forudsætninger for løsladelsesprocessen. Programmet har særlig fokus på at fremme en bevidsthed om fordele og ulemper ved kriminalitet, at styrke deltageres kommunikationsfærdigheder, træne evnen til selvregulering og give deltagerne bedre problemhåndteringsfærdigheder. På længere sigt er det forventningen, at forløbet vil hjælpe den løsladte til at komme tættere på arbejdsmarkedet, få en uddannelse og ikke mindst understøtte, at den løsladte ikke reciderer.

Afprøvningen af MOVE skal ses som led i en større forandringsproces og omstrukturering i Kriminalforsorgens fængsler. Denne omstrukturering indbefatter etableringen af modtagelsesafdelinger og modtagelsesprocedurer, indførelsen af individuelle afsoningsplaner samt af et risiko- og behovsvurderingsredskab, som hedder LS/RNR (Level of Service/Risk-Need-Responsivity). Alt i alt er formålet med disse nye tiltag at skabe en ny og mere systematisk tilgang til modtagelsesprocessen gennem at skabe de bedst mulige rammer for afsoningen ved tidligere afdækning af den enkeltes ressourcer, kompetencer, behov og udfordringer. Målet med den nye modtagelsesproces i fængslerne er at etablere mere individuelt tilpassede afsoningsforløb gennem udarbejdelse af en afsoningsplan, som formuleres i modtagelsen, dvs. allerede før den indsatte starter afsoningen i fællesskabsafdelingen. Denne afsoningsplan skal være udarbejdet i løbet af de første syv dage af forløbet.

Afdækningen og vurderingen af den enkelte indsatte sker med denne nye modtagelsesproces på en mere systematisk måde end tidligere.

Risiko- og behovsvurderingsredskabet LS/RNR anvendes til at identificere klientens risiko-behovsområder. Redskabet bygger eksplicit på RNR-modellen og principperne herfor: *risiko*, *behov* og *modtagelighed* (Andrews & Bonta 1994). Redskabet består af et semistruktureret interview, som udfyldes af en socialrådgiver/case manager. Vurderingen peger på, hvilke indsatser der må anses som de rette for den enkelte med det langsigtede mål, at klienten får de bedste betingelser for efterfølgende at leve en kriminalitetsfri tilværelse.

Afsoningsplanen afspejler således, hvilke overordnede behovsområder der på baggrund af risiko- og behovsprofilen bør arbejdes med, dvs. planen tager afsæt i de identificerede kriminogene behov fra LS/RNR-profilen samt øvrige forhold, der vurderes at være relevante for den enkelte klient. Gennem brug af LS/RNR-redskabet indplaceres hver enkelt indsatte i risikokategorier i forhold til recidiv. Kriminalforsorgen har ikke tidligere systematisk benyttet sådanne risikovurderingsredskaber og derfor heller ikke tidligere haft indsatser, som eksplicit bygger på RNR-tankegangen.

Begrebet RNR dækker over følgende dimensioner:

1. Risk (risiko) handler om at vurdere den enkeltes risiko for at begå kriminalitet, så man på den baggrund kan tilpasse indsatsen: Jo højere risiko for tilbagefald, jo mere intensiv indsats.
2. Need (behov) handler om, hvad den kriminalitetsforebyggende indsats skal indeholde for at medvirke til at mindske klientens risiko for tilbagefald.
3. Responsivity (modtagelighed) handler om, hvordan de kriminalitetsforebyggende indsatser skal gennemføres, så klienten kan tage dem til sig og drage nytte af dem.

Overordnet antager RNR-modellen, at 1) det at intervenere i forhold til at hjælpe kriminelle med at reducere deres engagement i kriminalitet kommer dem og det omgivende samfund til gode, og at 2) den bedste vej til at intervenere med en høj grad af effektivitet er gennem engagerende, samarbejdende interventioner, som er målrettet forandring af klientens holdninger og adfærd og de individuelle faktorer, der forudsiger kriminel adfærd bedst. Det vil altså sige, at RNR-modellen grundlæggende er en *risiko-reduktionsmodel*. MOVE-programmet er som en kognitiv adfærdsin-tervention et eksempel på en sådan intervention¹.

I perioden februar til december 2016 har der i alt været knyttet 50 klienter til MOVE.

Evalueringen bygger på de erfaringer, som de ansvarlige programinstruktører og medinstruktører har gjort sig i relation til gennemførelsen af MOVE-pilotprojektet. Interviewene med program- og medinstruktører blev gennemført omkring midtvejs i projektperioden. Evalueringen bygger også på deltagernes vurdering af programforløbet, herunder særligt det oplevede udbytte, erfaringer med og vurderinger af deltagelsen. Endelig er programdeltagernes udbytte af forløbet afdækket via et valideret og standardiseret måleredskab GPPM (Generic Program Performance Measure). Dette måleredskab søger mere systematisk at afdække klientens motivation, holdningsændring og færdighedsudvikling som følge af deltagelsen i MOVE. GPPM-vurderingsværktøjet er baseret på 17 spørgsmål.

I alt gennemførte 35 klienter programforløbet, mens 15 klienter af forskellige grunde faldt fra undervejs. Pilotprojektet er ikke gennemført som et eksperiment med en kontrolgruppe, som også får målt GPPM-scores. Det har derfor ikke været muligt at vurdere, om MOVE øger deltagernes udbytte af deltagelse i forhold til deltagelse i anden programvirksomhed/kontrolgruppe.

Resultater og konklusioner

Evalueringen viser, at deltagerne særligt fremhæver følgende forhold vedrørende deltagelsen i MOVE:

- De kommer til at lære sig selv bedre at kende.
- De får nogle redskaber til at kommunikere bedre.
- Det 'ser bedre ud', når de indsatte frivilligt tager imod et tilbud om deltagelse i et program, som gavner deres papirer. Dvs. at deltagelse bliver vurderet positivt af fængslets ansatte, og at det derfor kommer deltagerne til gode.
- De får ny input og et positivt afbræk i hverdagen.
- Det giver dem mulighed for arbejde på at komme ud af kriminaliteten, i det omfang at de forud for deltagelsen er parate og indstillede på at ville dette.

---

¹ Andre interventioner i Kriminalforsorgen, der kan nævnes som interventioner, som arbejder at forandre klienters adfærd og tankemønstre, er Det Kognitive Færdighedsprogram, Anger Management og MOSAIK i Kriminalforsorgen i Frihed (KIF).

Generelt fortæller deltagerne, at de har mange positive erfaringer med at indgå i gruppesessioner i forbindelse med MOVE, og at det opleves som konstruktivt og brugbart for dem, fordi de er fælles om det og derfor tør åbne sig mere. Dette sættes i forhold til at sidde enkeltvis over for en sagsbehandler/behandler.

Langt de fleste deltagere synes, at MOVE har fungeret godt, og at der ingen problemer har været med at få det tilpasset beskæftigelsesindsatserne i fængslet. Instruktørerne og medinstruktørerne vurderes meget positivt, og de omtales som at være dygtige til deres arbejde. Det ses som positivt, at instruktørerne ikke havde en 'behandlertilgang' til dem, hvormed menes, at man som behandler "altid ved bedre end deltagerne". Det ses som meget positivt, at instruktørerne udviste 'ligeværdighed', 'var interesserede og lyttende' og ikke havde nogen endegyldige/rigtige svar. Der var dog nogle få af deltagerne, som ikke brød sig om, at programmet ikke var mere sort-hvidt i sin tilgang, dvs. hvor svarene ikke var entydigt rigtige eller forkerte. Det var den primære anførte begrundelse for, at de valgte at forlade programmet før tid.

Udfyldelsen af LS/RNR-skemaet blev foretaget af en uddannet socialrådgiver og gennemført sammen med den indsatte. De interviewede deltagere er noget delte i forhold til spørgsmålet om, hvorvidt LS/RNR-redskabet giver mening, og om resultaterne er troværdige. Omtrent halvdelen af de interviewede deltagere synes, at redskabet giver god mening, mens de øvrige ikke har så meget tillid til LS/RNR-redskabet eller til socialrådgiverens efterfølgende og samlede vurdering.

Den kvantitative analyse af de gennemførte GPPM-målinger peger på, at deltagerne gennemsnitligt forbedrer deres GPPM-score signifikant under MOVE-programmet. På den samlede skala fra -2 til +2 forbedres GPPM-scoren med 0,40, hvilket svarer til en ændring på 10 %-point (i forhold til skalaen).

Analysen viser også, at det ikke er alle deltagere, som viser samme forbedring i GPPM-score. Det er navnlig de deltagere, som starter med en lav score, som mest markant forbedrer sig i løbet af programmet. Resultaterne peger også på, at yngre deltagere med middel LS/RNR-score viser en større forbedring end ældre deltagere med middel LS/RNR-score.

Det ses også af analysen, at det navnlig er de unge deltagere og deltagere med en lav indledende GPPM-score, som har størst sandsynlighed for at droppe ud af kurset. Dette kan udgøre et muligt dilemma. De, som falder fra, er nemlig også dem, som har den potentielt største gevinst af MOVE målt på ændringen i GPPM-scoren.

Samlet peger denne del af analysen på, at der er et markant potentiale for MOVE blandt de unge og dem med en lav indledende GPPM-score. Det er dog med indeværende data ikke muligt endeligt og entydigt at kunne konkludere dette. En mere entydig konklusion og sikker statistisk analyse ville kræve et større antal deltagere samt flere baggrundsoplysninger om deltagerne.

Samlet set peger evalueringen på, at det er lykkedes Horserød Fængsel med forholdsvis få midler at få skabt et godt og anvendeligt motivationsprogram, som har positiv virkning på deltagerne. MOVE har dermed et potentiale i forhold til at blive anvendt i andre fængsler.

1 Indledning

1.1 Baggrunden for MOVE og formål med evalueringen

Formålet med evalueringen er at undersøge og foretage en vurdering af brugernes og centrale interessenters erfaringer med MOVE, herunder særlig deltagernes udbytte af MOVE.

MOVE-programmet er et 8-ugers intensivt forløb med to ugentlige sessioner af hver 2½ timers varighed. Programmet blev som pilotprojekt gennemført i perioden februar til december 2016 i Horserød Fængsel. MOVE er udviklet af Kriminalforsorgen til at motivere og styrke klienter gennem afsoningsperioden og forberede disse på løsladelse. I perioden var der i alt 50 klienter, som deltog i MOVE, og heraf gennemførte 35 klienter, mens resten af forskellige grunde faldt fra undervejs.

Rapporten præsenterer resultaterne af en evaluering af dette pilotprojekt. Formålet med evalueringen er at undersøge virkningerne af MOVE-programmet set fra deltagernes perspektiver samt MOVE-instruktørers og MOVE-medinstruktørers perspektiver. Evalueringen inddrager således hverken ledere eller fængselspersonale. Dette kunne have udvidet evalueringens perspektiver, men det har ikke været muligt inden for evalueringens rammer.

Ud over kvalitative interview bygger evalueringen også på GPPM (Generic Program Performance Measure), som er et standardiseret og dynamisk måleværktøj og mål for klienters motivation, holdningsændringer og færdighedsudvikling. GPPM bygger på MOVE-instruktørers og MOVE-medinstruktørers vurderinger.

I MOVE er relationsarbejdet helt centralt, og formodningen er, at sådan et arbejde kan udgøre en beskyttende faktor i forhold til kriminalitet. Relationsteori i socialt arbejde betoner menneskers forbundethed og afhængighed, hvor interaktioner med andre giver muligheder for at lære måder at være på og relatere sig til andre på (Binder et al. 1995; Ganzer & Ornstein (2008); Sullivan 1953; Winnicott 1965).

Formålet med MOVE er at øge klientens opmærksomhed på sammenhængen mellem tanker, adfærd og konsekvenser, herunder skabe bedre forståelse for og bevidsthed om egne holdninger, værdier og om sociale relationers betydning for klientens situation. Derudover arbejdes der i programmet med bevidsthed om fordele og ulemper ved kriminalitet, at styrke kommunikationsfærdigheder, træne evnen til selvregulering og give bedre problemløsningsfærdigheder. Arbejdet i gruppen skal munde ud i, at den indsatte bliver i stand til at lave en plan for at undgå tilbagefald til kriminalitet.

Programmets 8 moduler, fordelt på 8 uger, afsluttes ideelt altid ved, at deltagerne har udviklet deres egen udviklingsplan, som de præsenterer for de øvrige deltagere på kurset. På baggrund af feedback fra de øvrige deltagere justeres udviklingsplanen, og deltageren skal på den baggrund vurdere, i hvilken grad MOVE-forløbet har bragt ham tættere på de mål, som han indledningsvist har opstillet for sig selv. Den indsatte, instruktør og handleplansansvarlig mødes efterfølgende (efter afsluttet MOVE-forløb) og planlægger på baggrund af udviklingsplanen det videre forløb for den indsatte.

MOVE gennemføres i gruppekontekst og har i programperioden haft 3-12 deltagere til hver programsession. Gruppen og samværet med denne skal gøre de enkelte deltagere bedre i stand til at indgå i sammenhæng med andre mennesker på en respektfuld og ligeværdig måde (Kriminalforsorgen 2015). Gruppen er åben, hvilket vil sige, at der arbejdes med løbende optag, så man kan komme ind i forløbet, kort tid efter LS/RNR-vurdering og feedback er gennemført. Gennem

fokus på gruppen og dennes dynamik er tanken at fastholde et fokus på at styrke deltagernes sociale kompetencer gennem hele forløbet.

Den første MOVE-programsession lå primo februar 2016. Der har i perioden være ansat to instruktører på fuld tid, som har været ansvarlige for driften og gennemførelsen af MOVE. Begge instruktører er uddannede socialrådgivere.

De to programinstruktører varetog programsessionerne i forbindelse med de første 8 moduler samt yderligere 4 moduler fra februar 2016, hvorefter medinstruktører overtog instruktørfunktionen resten af 2016. Af de fire medinstruktører var tre fængselsbetjente og en værkemester i Horserød Fængsel. I den sidste del af forløbet deltog programinstruktørerne som observatører og var fysisk placeret bagest i gruppe-lokalet. Målet med, at de to programinstruktører varetog undervisningen det første stykke tid, var, at de skulle afprøve MOVE-programmet og opnå fælles erfaringer med indhold og form, så de senere kunne inddrage medinstruktørerne på bedst mulig vis.

Både de fire medinstruktører og de to program-instruktører gennemførte et tredages kursus i *Motivational Interviewing (MI)* (Miller & Rollnick 2013) som en del af deres uddannelse til MOVE. MI er en tilgang til socialt arbejde med baggrund i en psykologisk forståelse af forandringsprocesser og betoner vigtigheden af at lære og træne sine kommunikative færdigheder for at understøtte og guide klienters forandringsproces.

Som pilotprojekt var MOVE i projektperioden ikke organisatorisk forankret i den etablerede *programvirksomhed* i fængslet, som bl.a. består af Det Kognitive Færdighedsprogram² og Anger Management³. MOVE blev iværksat i et samarbejde mellem RNR-gruppen i Direktoratet for Kriminalforsorgen, Områdekantoret Hovedstaden og Horserød Fængsel.

MOVE er udviklet på baggrund af inspiration fra RNR-modellen, som er udviklet i et forskningsmiljø i Canada af James Bonta og Don Andrews (se fx Andrews & Bonta 1994) samt modellen 'Good Lives Model' (GLM), som er udviklet af Tony Ward (Ward 2002⁴)⁵. Der er desuden tidligere udviklet en tilsvarende RNR-indsats i regi af Kriminalforsorgen i Frihed (KiF) under navnet MO-SAIK, som er tilpasset tilsynsarbejdet (Clausen 2016).

Programmet er målrettet ny-indsatte i fængslet. Siden 2015 får alle klienter udarbejdet en risiko-behovsvurdering ud fra redskabet LS/RNR umiddelbart efter indsættelse⁶. Redskabet, som er et semi-struktureret interview, giver et mål for graden og typen af den indsatte kriminogene behov ud fra RNR-princippernes *risiko, behov og modtagelighed*. På baggrund af de scores, som bliver udregnet på baggrund af LS/RNR, kan klienten komme i betragtning som deltager i MOVE, hvis denne har et mellem til meget højt risiko-behovsniveau.

I det følgende beskrives, hvordan MOVE er tilrettelagt (afsnit 1.2), om indholdet og brugen af risiko-behovsvurderingsredskabet LS/RNR (afsnit 1.3) og GPPM, et vurderingsredskab, som har til formål at måle deltagernes udbytte (afsnit 1.4).

---

² Se <http://www.kriminalforsorgen.dk/Det-kognitive-f%C3%A6rdighedsprogram-7096.aspx>

³ Se <http://www.kriminalforsorgen.dk/Anger-Management-7098.aspx>

⁴ Se også Ward & Brown 2004; Ward & Mann 2004.

⁵ For diskussion af GLM-modellens potentielle muligheder for, i kombination med RNR-modellen, bidrage substantielt til at styrke indsatsens kriminalitetspræventive funktion (Andrews, Bonta & Wormith 2011).

⁶ Det er ikke alle indsatte ny-indsatte, som får udarbejdet en risiko-behovsvurdering, men kun de, som er i målgruppen. Målgruppen tæller: 1) klienter med en dom, der er omfattet af bestemmelserne om prøveløsladelse/prøveudskrivning, og som har mindst 28 hele dage tilbage til forventet løsladelse regnet fra ankomst til fængslet, 2) klienter med kombinationsdomme, hvor den ubetingede del er på mere end 2 måneder, og som har mindst 28 dages afsoning tilbage til forventet løsladelse regnet fra tidspunktet for ankomst til fængslet, samt 3) udvisningsdømte og forvaringsdømte, der opfylder ovenstående betingelser, er således også i målgruppen for LS/RNR. Det samme gælder for klienter, som overføres eller tilbageføres mellem matrikler. Det er sådan, at klienter, som er påbegyndt afsoning inden modtagelsesproceduren, og LS/RNR blev indført 1. januar 2015, som udgangspunkt ikke er en del af målgruppen. Der kan dog være undtagelser herfor.

1.2 Screeningsredskabet LS/RNR

LS/RNR (Level of Service Risk-Need-Responsivity) er et risiko- og behovsvurderingsredskab, der er udviklet til den frie kriminalforsorg i Canada og er baseret på omfattende kriminologisk forskning i, hvilke faktorer der er mest knyttet til kriminalitet (Andrews, Bonta, & Wormith, 2008; 2010)⁷. Formålet med LS/RNR-redskabet er at vurdere risikofaktorer for kriminel adfærd hos den enkelte, at målrette indsatsen til disse faktorer samt individuelt tilpasse indsatsen til den enkeltes særlige karakteristika, styrker og svagheder. Forkortelsen LS/RNR betyder oversat til dansk:

- Indsatsniveau (LS/Level of Service) henviser til graden af støtte, altså hvilken og hvor meget støtte der skal til for bedst muligt at hjælpe klienten til ikke at falde tilbage til kriminalitet. Det betyder, at redskabet skal bruges til at tilrettelægge den indsats, som Kriminalforsorgen skal yde for bedst muligt at modvirke recidiv.
- Risiko (Risk) handler om, hvilke klienter der skal gennemgå en kriminalitetsforebyggende indsats. Det sker ud fra logikken: jo højere recidivrisiko, jo mere intensiv en indsats.
- Behov (Need) handler om, hvad den kriminalitetsforebyggende indsats skal indeholde for at medvirke til at mindske den indsatstes risiko for recidiv.
- Modtagelighed (Responsivity) handler om, hvordan de kriminalitetsforebyggende indsatser skal gennemføres, så den indsatte kan tage dem til sig og drage nytte af dem.

Selve redskabet LS/RNR er udformet som et syv-siders semistruktureret spørgeskema, der består af en række basisoplysninger samt otte forskellige sektioner, som indeholder spørgsmål eller indhentede oplysninger om klienten.

LS/RNR anvendes af frontmedarbejdere i både fængsler og KiF og benyttes til at afdække og vurdere, hvilke forhold der hos den enkelte klient er særligt relevante at arbejde med i afsoningsforløbet. På baggrund af disse input skal der træffes beslutninger om indhold og varighed af indsatsen for den enkelte. Dette skal efterfølgende indskrives i afsoningsplan og handleplan.

LS/RNR-skemaet består af otte sektioner, hvoraf de første fem samlet set bidrager til afdækningen af de risici og behov, som resulterer i en samlet score, som går fra 0-4 (meget lav) og op til 30-43 (meget høj):

- Den første sektion udgør de *generelle risiko- og behovsfaktorer* og består af 43 spørgsmål. Det drejer som om Kriminalitetshistorik, Uddannelse og beskæftigelse, Familie og Parforhold, Fritid, Omgangskreds, Alkohol- eller stofproblemer, Prokriminal holdning og tænkning samt Antisocialt mønster.
- Sektion 2 udgør de *specifikke risiko- og behovsfaktorer* og består af 21 spørgsmål. Sektionen handler om Personlige problemer med kriminogent potentiale samt Historik i forhold til kriminel adfærd.
- Sektion 3 handler om Fængsels erfaringer.
- Sektion 4 handler om Sociale forhold, psykisk og fysisk helbred.
- Sektion 5 handler om responsiviteten, dvs. de individuelle faktorer, som kan have betydning for graden af klientens modtagelighed over for en given indsats, fx motivation, etnicitetsmæssige eller kulturelt relaterede problemstillinger, eller om klienten har en mental lidelse/forstyrrelse.

---

⁷ Under navnet *LS/RNR QuikScore™ Form (2008) LS/RNR QuikScore™ Form – Level of Service/Risk Need Responsivity* fra 2008 er skemaet oversat til dansk af Justitsministeriet og Direktoratet for Kriminalforsorgen med tilladelse fra Multi-Health Systems Inc (i Canada).

- Sektion 6 opsummerer sektion 1-5, og her sammenregnes klientens samlede risikoscore. Som nævnt tidligere så handler det fjerde princip om professionelt skøn og vurderinger, hvilket giver mulighed for at afvige og tilsidesætte LS/RNR-scoren i de tilfælde, hvor der er god begrundelse herfor af enten faglig eller administrativ karakter (Andrews, Bonta & Wormith et al. 2011). Herefter besluttet det endelige LS/RNR-risiko- og behovsniveau efter inddelingen Meget lav, Lav, Mellem, Høj eller Meget høj.
- Sektion 7 skitserer en risikoprofil med udgangspunkt i sektion 1 om de *generelle risiko- og behovsfaktorer*, som ofte betegnes de centrale otte risikofaktorer (the *Central Eight*).
- I sektion 8 anføres beslutningen om indsats og niveauet for indsatsen – og for indsatte bl.a. om prøveløsladelse anbefales eller ej.

Hvis den ny-indsatte vurderes at have et mellem, højt eller meget højt risiko-behovsniveau, tilbydes denne en motivationsafdækkende samtale og tilbud om deltagelse i MOVE, efter der er givet feedback.

I Horserød Fængsel er det *Afdeling 7*, som er modtagelsesafdelingen, hvor der gennemføres en risiko-behovsvurdering ved indsættelsen med brug af LS/RNR-redskabet. I perioden 1. januar til 31. december 2016 kom der 680 ny-indsatte til Horserød Fængsel, hvor 302 kom fra fri fod og 378 blev overført fra andet sted i Kriminalforsorgen. I samme periode blev 198 personer løsladt.

1.3 Tilrettelæggelsen af MOVE

MOVE består af 8 moduler og beskrives med følgende tematikker:

Modul 1: Grupperegler og Netværksskort

Modul 2: Farver om holdninger

Modul 3: Påvirkning – Adfærd – Konsekvens

Modul 4: Fordele og ulemper ved kriminalitet

Modul 5: Stærke følelser

Modul 6: Kommunikation

Modul 7: Problemhåndtering

Modul 8: Stresshåndtering, egen vurdering og plan mod tilbagefald (tilføjet senere og fremgår af MOVE version 2).

MOVE anvender visuelle hjælpemidler til at understøtte den læring, som foregår i gruppen. Det betyder, at der i vid udstrækning er plancher og symboler i gruppe-lokalet, som illustrerer centrale udsagn og pointer i programmet. I samtlige moduler i programmet udfører deltagerne øvelser, der støttes af plancherne, og som engagerer og opmuntrer deltagerne til at være aktive.

Vejen igennem MOVE kan illustreres ved nedenstående illustration.

Samtale i modtagelsen. Når en ny-indsat i løbet af den første uge i fængselsmodtagelsen har fået gennemført en risiko-behovsvurdering (LS/RNR), modtager klienten feedback på vurderingen. Hvor LS/RNR viser et mellem til meget højt risiko-behovsniveau, tilbydes klienten en motivationsafdækkende samtale og et tilbud om at deltage i MOVE. Denne motivationsafdækkende samtale gennemføres af en MOVE-instruktør. Samtalen handler om at få et indtryk af den indsattes reaktion på LS/RNR og feedback på risiko-behovsvurderingen, af klientens værdier, personlige ressourcer og ønske om forandring. Samtalen afsluttes ved, at klient og instruktør udarbejder et skema, hvor den indsattes mål og ressourcer bliver nedfældet. Der tilbydes 1-2 samtaler af en varighed på 1-1½ time pr. samtale.

MOVE-gruppens størrelse. Målet er, at så mange klienter i målgruppen som muligt skal have tilbud om deltagelse i MOVE. Udgangspunktet for pilotprojektet var, at der minimum skulle deltage 3 klienter, og at der højst kan være 12 deltagere i en MOVE gruppe. Hvis ikke der er tilstrækkelige deltagere til en gruppe, vil de interesserede klienter blive kontaktet, så snart der er nok deltagere. Såfremt en gruppe er overfyldt, vil nye deltagere blive kontaktet ved først mulige ledige plads.

Afslutning, feedback og trepartssamtale. Efter en klient har afsluttet de 8 moduler, er proceduren, at deltageren opfordres til at fremlægge en plan for sit videre forløb enten som afsoner, tilsynsklient eller som løsladt. Planen har det eksplicite sigte at støtte klienten i at undgå ny kriminalitet. Planen tager udgangspunkt i modul 8, fremlægges mundtligt og udgør en forberedelse til den såkaldte Trepertssamtale, som finder sted mellem deltageren, MOVE-instruktøren og klientens socialrådgiver umiddelbart efter afslutning af MOVE. I modul 8 formulerer de deltagere, som fortsætter i MOVE, en positiv feedback til den deltager, som afslutter. Feedback læses højt og overdrages til den deltager, som afslutter forløbet. I Trepertssamtalen indkaldes MOVE-instruktøren, deltageren og dennes sagsbehandler fra fængslet. Under samtalen fortæller deltageren om, hvad han har lært i løbet MOVE-programmet og om sine mål for fremtiden. Ideen er, at klientens plan kommer til at indgå i det videre afsonings-, tilsyns- eller løsladelsesforløb. På dette afsluttende fællesmøde drøfter og planlægger de tre parter det videre konkrete forløb for klienten. Hvis der er tale om en løsladelsessituation, er det muligt at indkalde en sagsbehandler fra kommunen eller ved prøveløsladelse en medarbejder fra Kriminalforsorgen i Frihed (KiF).

1.4 GPPM

GPPM (Generic Program Performance Measure for Correctional Programs) er et standardiseret og dynamisk mål for klientens motivation, tilegnelse af viden, holdningsændring og færdighedsudvikling (Stewart 2005; Usher & Stewart 2011). GPPM er valideret og udviklet som generisk måleredskab til indfange, hvordan klienter responderer på et fængselsprogram, for både at guide et fortsat individuelt behandlingsfokus og for at tydeliggøre, hvilke aspekter af et program der udgør den primære drivkraft for positive resultater. Med GPPM-skemaet kan de professionelle således

systematisk beskrive og måle deltagernes udbytte af programdeltagelsen. Argumentet for at anvende sådanne redskaber er bl.a., at alene at basere indsattes selvrapporterede motivation til forandring kun udgør en del af billedet. Derfor anses faktorer som eksempelvis viden om programmets indhold, opnåelse af færdigheder, udvikling af terapeutiske alliancer og forståelse for risikofaktorer som helt afgørende indikatorer på virkninger af programindsatsen.

GPPM-skemaet indeholder desuden muligheden for at give en struktureret feedback til klienten angående deres 'program performance' og er udgangspunktet for den afsluttende feedback, som klienterne modtager på deres deltagelse og indsatsfremgang i MOVE (se nedenfor).

GPPM-skemaet består af: 1) et spørgsmål om, i hvilken udstrækning deltageren har accepteret sin LS/RNR-feedback, 2) fem spørgsmål om forhold efter deltagelsen, samt 3) 12 spørgsmål, som både besvares før og efter deltagelsen.

Hvert modul i MOVE indledes ved at beskrive, hvilken færdighed eller hvilke karakteristika der ønskes fremmet. Dette gør det muligt for både instruktør og deltager løbende at vurdere, hvorvidt deltagerne har tilegnet sig nye færdigheder. GPPM-skemaet danner på den måde udgangspunktet for at give klienterne konkret feedback på deres deltagelse og eventuelle indsatsfremgang eller -tilbagegang i MOVE. GPPM er bygget sådan op, at det første punkt i tabellen – om klientens accept af feedback på LS/RNR – kun vurderes før deltagelsen i MOVE. Spørgsmål 1-5 vurderes kun efter deltagelsen i MOVE, mens spørgsmålene 6-17 vurderes både før og efter deltagelsen. Således dækker GPPM-tallene fra henholdsvis før og efter deltagelse ikke de helt samme faktorer, så enhver sammenligning mellem før og efter niveau derfor vil være tilnærmet. Det skal dog pointeres, at evalueringen af ændringen i GPPM alene vil tage udgangspunkt i spørgsmål 6-17.

Table 1.1 GPPM-skemaet - scores og timing

	Score -2	Score -1	Score 0	Score +1	Score +2	Timing
Accept af feedback på LS/RNR						Før
1. Punktlighed						Efter
2. Deltagelse						Efter
3. Udfører Klientopgaver						Efter
4. Opmærksomhed						Efter
5. Anvender lært stof						Efter
6. Relation til instruktør						Før/efter
7. Gensidig enighed om mål						Før/efter
8. Motivation til forandring						Før/efter
9. Sætter prosociale mål						Før/efter
10. Forstår konsekvenserne af prokriminal adfærd mod selv og andre						Før/efter
11. Viser bekymring for konsekvenserne af prokriminal adfærd mod selv og andre						Før/efter
12. Prosociale holdninger og værdier						Før/efter
13. Kender en række selvreguleringsfærdigheder						Før/efter
14. Demonstrerer en række selvreguleringsfærdigheder						Før/efter
15. Anerkender relevante faktorer relateret til antisocialt mønster						Før/efter
16. Udvikler en plan imod tilbagefald						Før/efter
17. Evne til at lære MOVE-materiale						Før/efter

I selve vejledningen til instruktørernes anvendelse af GPPM-skemaet angives en oversigt over hjælpespørgsmål, som anbefales at få besvaret i dialogen med den aktuelle deltager (se Bilag 1), samt en tabel der skal støtte vurderingen af klientens angivelse af scoren mellem -2 til +2 (se Bilag 2).

I valideringsartiklen bag GPPM (Stewart et al. 2015) påpeges det, at det er de ansatte, der skal udfylde GPPM-skemaerne, som har det bedste kendskab til deltagerne. I MOVE var det MOVE-instruktørerne, som udfyldte skemaerne. Da de forskellige scores er baseret på instruktørernes vurderinger i forhold til nogle kategorier, som er defineret i overordnede termer, er der selvfølgelig rum for individuelle (instruktørers og medinstruktørers) variationer i fortolkningerne af deltagernes færdigheder og karakteristika og af den dialog, som de har med deltagerne. Derved er det muligt, at vurderinger varierer fra instruktør til instruktør. For at minimere denne bias havde de to instruktører udviklet en praksis, hvor de begge vurderede den samme klient uafhængigt af hinanden (se afsnit 3.1.8).

Hvorvidt vurderingen sker før deltagelsen i MOVE, hvor man kun i begrænset omfang kender personen, eller efter deltagelsen, hvor man har et mere indgående kendskab til klienten, vil sandsynligvis have en vis betydning for kvaliteten af vurderingen af klientens færdigheder. På denne baggrund kan der være forskelle i vurderingerne, som fx ikke kan tilskrives deltagerens forandrede adfærd eller værdier, men som derimod snarere er udtryk for variationer i instruktørernes måder at vurdere på, dvs. faglige og/eller personlige forskelligheder. Dette er en generel metodisk pointe, og implikationer heraf bør nok ikke undervurderes, idet de potentielt kan have utilsigtede konsekvenser for pålideligheden af de enkelte scorer.

Instruktørerne forklarer i et interview, at for én af deltagerne, hvis samlede GPPM-score er faldet, er grunden, at de har undervurderet ham særligt i forhold til hans pro-sociale holdning. Dette kan selvfølgelig principielt tænkes at gøre sig gældende for de øvrige vurderinger af alle deltagere, som har afsluttet, hvorfor forskelle i GPPM-værdier henholdsvis før og efter må tages med et vist forbehold. Tilsvarende kan principielt også være sket for de deltagere i programmet, som har opnået en bedre score i eftermålingen. Instruktørerne vurderer dog umiddelbart ikke, at det er tilfældet.

GPPM består af tre validerede delskalaer: 1) Udførelse (spørgsmål 6-8 + 17), 2) Modtagelighed (spørgsmål 9-16) og 3) Indsats (spørgsmål 1-5) (Stewart et al. 2015). I skala 1 vurderes færdigheder, holdninger og relevant viden, i skala 2 vurderes motivation, evne til at lære og relationsfaktorer, mens skala 3 vurderer villighed til at lære og træne indholdet i programmet. En score for hver skala udregnes ved at finde gennemsnittet for punkterne i hver skala. En overordnet samlet score opnås ved at opsummere og udregne gennemsnit af efter-vurderinger for skalaerne Udførelse og Indsats.

2 Evalueringsdesign, metoder og datagrundlag

Evalueringen er tilrettelagt som en kombineret *bruger-/deltagerevaluering* og *interessent-evaluering* (Krogstrup & Dahler-Larsen 2003). Dette indebærer, at vi har interviewet de fængselsindsatte, som har deltaget i MOVE, samt de interessenter der har været direkte involveret i MOVE. Disse interessenter er de to projektansatte instruktører og de fire medinstruktører, som allerede var ansat i Horserød Fængsel. Af disse medinstruktører var tre fængselsbetjente og én værkfører. Ud af disse medinstruktører er tre blevet interviewet.

Evaluators rolle har kun i beskedent omfang været vurderende. Gennem brug af observationer har målet været at opnå en lokal og situationsbetinget forståelse for feltet. Gennem disse observationer ønskede vi at opnå en forståelse for præmisserne for MOVE i praksis. Dette var vores udgangspunkt for den endelige fastlæggelse af evalueringens kriterier, som i vid udstrækning blev præciseret i udarbejdelsen af de anvendte interviewguides, som skulle danne grundlag for vurderingen af praksis. Indbygget i designet er derved et vist element af responsivitet fra feltet til støtte for løsningen af evalueringens opgave og formuleringen af spørgsmålene til feltet.

Undersøgelsens data og metoder er både kvalitative og kvantitative. I evalueringen indgår følgende typer af data:

- Et gruppeinterview med de to instruktører og ansvarlige for programmets drift.
- Et gruppeinterview med de tre medinstruktører.
- Ni individuelle interview med deltagerne.
- Resultater fra GPPM (Stewart 2005) i form af de ansvarlige instruktørers og medinstruktørers vurderinger af deltagerens udbytte af deltagelsen i MOVE samt LS/RNR.
- Sammenlagt en arbejdsdags observationer af en MOVE-session samt samtaler med instruktørerne. Formålet hermed var at få en bedre forståelse af implementeringen til brug for evaluators gennemførelse af interview og analyse af data.
- Læsning af MOVE-manual og instruktørmappe.

2.1 Gruppeinterview

De to instruktører blev interviewet sammen, hvilket også gjaldt medinstruktørerne. Begge interview var bygget op omkring følgende temaer:

1. Egen faglig baggrund og motivation for at blive instruktør
2. Formål med og indhold af MOVE
3. Deltagerens respons på og udbytte af at deltage
4. Om udfordringer med rekruttering og fastholdelse af deltagere
5. Om programmets indhold og opbygning
6. Erfaringer med implementering og hvad I har lært.

Begge interview varede lidt over en time. Instruktørerne blev spurgt, om de ville give en vurdering af pilotprojektets organisatoriske og ledelsesmæssige forankring og rammesætning. Dette blev gjort med henblik på at belyse muligheder og barrierer for at udbrede og implementere MOVE i andre af Kriminalforsorgens fængsler. Her adresserede vi spørgsmål om, hvad der udgjorde vigtige ressourcer og kritiske faktorer for implementeringen af MOVE, herunder ledelsens

rolle, organisering, organisatoriske forankring, kollegaers betydning, ressourcer og synlighed af MOVE.

2.2 Individuelle interview med deltagere

Der blev gennemført ni individuelle interview med deltagere i programmet, hvoraf 8 deltagere havde gennemført hele programforløbet. Interviewpersonerne blev ikke valgt ud fra specifikke kriterier. Evaluator etablerede kontakten med dem, som deltog i programmet i perioden maj til juni 2016, og der var ikke en bestemt systematik i udvælgelsen af interviewpersoner. Alle interview foregik i MOVE's gruppelokale i Horserød Fængsel. En forsker og en student præsenterede indledningsvis sig selv, præsenterede formålet med interviewet og med projektet som sådan. Vi forklarede, at deltagernes perspektiver var vigtige i forhold til at undersøge deres oplevelser og erfaringer med MOVE; på hvilke punkter de oplevede, at programmet fungerede godt, og på hvilke punkter de ikke fandt det konstruktivt for dem. Samtidig gjorde vi det klart, at de ville være anonyme i undersøgelsen.

Interviewene blev gennemført med brug af en interviewguide, som på forhånd var løst struktureret med udvalgte temaer, som var udviklet gennem de indledende samtaler med instruktørerne og observationer af en enkelt programsession ved besøg i Horserød samt drøftelser med personer, som havde deltaget i udviklingen af MOVE i Direktoratet for Kriminalforsorgen.

Temaerne, som vi bragte ind i interviewene, vedrørte 1) deres baggrund, 2) de initiale forventninger til deltagelsen, 3) deres første MOVE-session, 4) deres generelle erfaringer med og vurderinger af programmet, gruppen og de øvrige deltagere, 5) det oplevede udbytte samt 6) om forslag og anbefalinger til videreudvikling af MOVE. Vi tillod desuden, at interviewene kunne gå ud over temaerne i guiden, så vi også fik inkluderet de emner, som den enkelte fandt særligt vigtige.

Interviewer (forsker) gennemførte interviewene sammen med en student fra KORA, som skrev referat og undertiden stillede opklarende spørgsmål til deltagerne. Interviewene varede mellem 25 og 50 minutter – dog varede et enkelt interview kun 13 minutter, idet deltageren mente, at han havde fået sagt alt, hvad han ville. Derfor besluttede vi i fællesskab at afrunde interviewet lidt tidligere end planlagt. Alle interview blev optaget på diktafon.

Der blev for alle interview efterfølgende skrevet fyldige referater. Alle lydfiler blev efter hvert interview gennemlyttet af studenten, som på den baggrund færdiggjorde referatet og i denne proces – og i samarbejde med den ansvarlige evaluator – udvalgte centrale udsagn, som blev direkte citeret. Disse blev valgt, fordi de på en illustrativ måde understregede bestemte og gennemgående pointer. Det vil sige, at referaterne sammenfatter pointer for hvert interview. Efterfølgende blev alle referater gennemlæst og yderligere systematiseret i forhold til tematikker, som er beskrevet i interviewguiden, samt nye tematikker.

Undertiden anføres eksempler på noget, som en interviewperson har sagt, hvor vi refererer uden at citere. I det tilfælde anvendes ikke kursiv skrift. Hvis udsagn er direkte citeret, anføres citatet med *kursiv*, og hvis der citeres direkte i brødteksten, markeres også med *kursiv*.

2.3 GPPM og LS/RNR

Formålet med analyserne af GPPM-scorer fra deltagere er at belyse, om deltagernes GPPM forbedres under MOVE-programmet, og undersøge om nogle deltagere oplever større/mindre ændringer i GPPM-scoren. Datagrundlaget er data på alle deltagere i MOVE-programmet under pilotprojektet, som vi har fået af Kriminalforsorgen. Data indbefatter alder, GPPM-scorer før og

efter, tidspunkt for deltagelse, og om LS/RNR-risikovurderingskategorien (henholdsvis *mellem*, *høj* eller *meget høj*) er anført. De originale individuelle skemaer, som instruktøren har udfyldt, er analyseret og sammentalt. Vi har dog selv estimeret de totale GPPM-scorer⁸. Data indeholder også information om de deltagere, som gennemførte MOVE-programmet, og for de deltagere der ikke gjorde. For de deltagere, som gennemførte, haves både før- og efter-GPPM-målinger, mens der kun haves før-målinger for de deltagere, der sprang fra. I det sidste tilfælde er der også anført frafaldsbegrundelse. Vi analyserer derfor også, om der er systematisk frafald fra MOVE-programmet. Endelige analyserer vi korrelationsstrukturerne i GPPM scorerne.

Set i bakspejlet og vurderet i forhold til den viden, som evalueringen har tilvejebragt, kunne det have været brugbart at have data om, hvorvidt deltagerne havde deltaget i anden programvirksomhed i Kriminalforsorgen, da nogle af deltagerne gav udtryk for, at MOVE lidt var en gentagelse af tidligere programvirksomhed.

2.4 Observationer

En af evaluaterne og en student deltog i en session en tilfældig tirsdag, hvor vi overværede, hvordan MOVE foregik i praksis. Vi fik en stol og sad bagest i lokalet, og deltagerne sad derfor med ryggen til os. Formålet var bl.a. at få en indgående fornemmelse for gruppedynamikken og samspillet mellem deltagerne og instruktørerne samt mere grundlæggende, hvordan MOVE så ud fra gruppelokalet. Vi fik lejlighed til både at overvære en gruppesession med en af instruktørerne og en session med deltagelse af en ny medinstruktør.

2.5 Læsning af MOVE-manual og instruktørmappe

Formålet med læsning af MOVE-manualen og instruktørmappen var at forberede interviewene og observationsdagen bedst muligt ved at få indblik i tilrettelæggelsen og indholdet af MOVE.

Konkret drejer det sig om *MOVE Mine mål – min fremtid*, som er hele manualen for MOVE (Kriminalforsorgen 2015) samt 'Instruktørmappen om Motiverende Gruppesamtaler'. Dertil kommer læsning af nogle af de centrale metoder, anvisninger, evalueringer og anden videnskabelig litteratur, som udgør omdrejningspunktet for redskabet GPPM.

---

⁸ Vi havde oprindeligt fået de totale GPPM-scorer, men de var ikke estimeret efter retningslinjerne i Stewart et al. (2015), hvorfor vi lavede beregningerne selv. Det skal i den forbindelse nævnes, at der var fire personer blandt de deltagere, der gennemførte, hvor der manglede information for en enten før- eller efter-GPPM-score (på en enkelt item). Disse blev efterfølgende givet den samme værdi som den korresponderende før-/efter-score, således at der ikke var nogen ændring for den pågældende item.

3 Resultater

I det følgende afsnit præsenteres resultaterne fra evalueringen af MOVE-programmet. Først præsenteres resultaterne fra interviewene med MOVE-instruktører og -deltagere. Dernæst fremlægges resultaterne fra de kvantitative analyser af LS/RNR og ændringen i GPPM før og efter MOVE-programmet.

3.1 Instruktørers og medinstruktørers perspektiver

3.1.1 Uddannelse og forberedelse af instruktører og medinstruktører

Den 1. januar 2016 blev de to socialrådgiveruddannede instruktører ansat i Horserød Fængsel med henblik på sammen at varetage det daglige ansvar for gennemførelsen af MOVE-programmet. Instruktørerne blev projektansat fra januar 2016 til december 2016. De to instruktører gennemgik i januar 2016 og inden opstart af de første MOVE-moduler en uddannelse af to ugers varighed for instruktører og medinstruktører. Uddannelsesforløbet blev varetaget af psykolog Marianne Fuglestved og programkonsulent Birger Sjøberg på Kriminalforsorgens Uddannelsescenter (KUC) i Birkerød, som i løbet af 2016 løbende gav instruktører og medinstruktører supervision.

Det er oplevelsen, at MOVE, som startede primo februar 2016, havde lidt opstartsvanskeligheder, hvor det første holds fem deltagere af forskellige grunde faldt fra programmet. De interviewede instruktører fortæller, at opstarten med MOVE ikke var blevet koordineret med den øvrige programvirksomhed og rekrutteringen af deltagere hertil, som samtidig startede nye hold. I det programvirksomheden, som er en veletableret praksis i fængslet, havde fortrinsret til at vælge ud blandt de mest egnede og motiverede klienter, fik MOVE-instruktørerne restpuljen at vælge imellem, dvs. de, som programvirksomheden ikke havde valgt. En instruktør beskriver det således:

Så vi [MOVE] fik revl og krat forstået på den måde – dem, der var mindre motiverede, som vi så prøvede at motivere. Og det er jo ikke den rigtige tilgang. Modtageligheden var der ikke helt på samme måde, så det var nok derfor, det var lidt op ad bakke i starten. (Instruktør 2)

I takt med, at de etablerede programmer blev fyldt op, og med at der kom nye klienter i modtagelsen i Horserød, fik MOVE mulighed for reelt at vælge deltagere ud fra en bredere sammensætning. På den måde blev der relativt hurtig rettet op i forhold til den lidt udfordrende opstart og sammensat en gruppe, som både i forhold sammensætning og til de enkelte deltagere passede bedre med et centralt princip for MOVE om, at deltagerne skal have en vis motivation for at deltage. De to instruktører betoner i et interview vigtigheden i at sikre, at udvælgelsen af deltagere til MOVE altid sker i overensstemmelse med LS/RNR-vurderingen.

3.1.2 Den gode programsession

Ifølge instruktørerne er formålet med MOVE at ramme den modtagelighed, som deltagerne har, men som deltagerne som oftest ikke selv ved, at de rent faktisk besidder. MOVE kan hjælpe klienterne med at indse og erkende egne værdier og ressourcer og finde ud af, hvad de vil bruge deres afsoning på – og deres liv på, når de bliver løsladt. MOVE kan ifølge instruktørerne hjælpe de indsatte med at sætte nogle tanker i gang om:

Hvad er det jeg gerne vil med mit liv, hvad er det for forandringer, jeg vil, og jeg kan det faktisk godt, hvis jeg ændrer mine adfærdsmønstre. Det synes jeg, det er det, programmet kan. Fordi de er ikke så langt, at de går i dybden med rigtig mange ting.

Men det kan sætte nogle tanker og så nogle frø, som kan udvikle sig... det er sådan, jeg ser det. På baggrund af LS/RNR, den er altafgørende. Det har vist sig, at der er et stort behov. (Instruktør 2)

Instruktørerne fortæller også, at der jo ellers ingen RNR-indsatser er i fængslet, selvom der er de andre øvrige indsatser under programvirksomheden, hvor man vurderes ud fra egnethed og modtagelighed, men ikke som i MOVE også på baggrund af risikoniveau. Dette udlægges som styrken ved MOVE. Dertil fortæller instruktørerne, at der ligger en bæredygtighed i MOVE, som beror på anvendelsen af MI, og at MOVE tager udgangspunkt i deltagernes ønsker.

Instruktører og medinstruktører fortæller, at de gør brug af motiverende samtaler, som tager udgangspunkt i deltagernes egne ønsker, og at det er en langt mere konstruktiv tilgang for deltagerne end anvendelse af "tankpasser-modellen". Her forstås "tankpasser-modellen" som en metafor for, at *læreren er den, som sikrer overførelse af viden til eleven*, hvor man fylder på og fylder på: *Her præsenterer vi bare nogle ting, som de kan vælge at tage med sig i forhold til de mål, som de har* (Instruktør 1). Det inddragende element i tilgangen vurderes meget positivt og som appellerende for både instruktører og deltagere. De skal ikke rummes i kasser, men blot acceptere forskelligheden mellem deltagerne.

Et centralt kriterium for, om en programsession kan betegnes som succesfuld, er, om det er lykkedes at skabe "det trygge rum". Dette er et billede på, at det er lykkedes at etablere en gruppedynamik, som åbner op for kommunikation og deltagernes lyst til at bidrage. Vejen til det trygge rum kræver, at der bliver spurgt på en åben måde, så deltagerne føler sig trygge og byder ind ved at sige noget. En teknik hertil, som vurderes positivt af alle seks instruktører – og sådan set også af deltagerne – er "check-in". "Check-in" indleder hvert modul og ligger lige efter præsentationen af eventuelt nye deltagere, hvor deltagerne tager tre dybe indåndinger, og alle opfordres til at mærke efter, hvordan de har det på det pågældende tidspunkt. Det handler om at få deltagerne til at indse og fortælle om, hvor parate de er til dagens modul og gøre det klart, at det er helt i orden at sige, hvis man har en dårlig dag, hvis man har haft en dårlig nat, hvis man lige har modtaget en dårlig nyhed osv. Her benyttes "trafiklyset" med farverne rød, gul og grøn som indikationer på, hvordan de aktuelt har det. Formålet med dette er at træne deltagernes evne til at tage hensyn til og forstå hinanden, at sætte ord på egen "tilstand" og på den måde også bidrage til at understøtte en konstruktiv og positiv gruppedynamik.

Et andet kriterium for succes og til at afgøre, hvornår programsessionen har været god, er, at deltagerne efter endt modul oplever at have fået noget at tænke og reflektere over. Det er instruktørernes oplevelse, at det ofte også er netop det, som deltagerne betoner, når de løbende evaluerer og fortæller instruktørerne om, hvad programmet giver dem. Instruktørerne fortæller, at de i langt overvejende grad får positiv feedback fra deltagerne.

Et tredje kriterium er evnen til at få skabt "rummelighed", med hvilket instruktørerne mener, at deltagerne ikke placeres i kasser eller kategorier, men derimod at der plads til forskellighed, at de præsenteres for forskellige redskaber, som de kan bruge til at tale om det, som optager dem, uden at facit er givet på forhånd. En medinstruktør udtrykker det sådan: *Jo mindre vi siger, jo større succes er der, og så ved man, at man får dem til at tænke lidt. Alle skal have lov og være på.*

3.1.3 Forsamtale

Ved ankomst til modtagelsen får den nyindsatte gennemført en LS/RNR-vurdering og får en feedback på denne. MOVE-instruktørerne skal inden for tre dage fra modtagelsen tage kontakt til nyindsatte, der vurderes at have mellem til høj risiko for recidiv og har en strafflængde, som tillader den fulde deltagelse i MOVE. En forsamtale har til formål 1) at skabe en værtdiaflaring, dvs. få

klienten til at identificere tre vigtige værdier, 2) ressourceafklaring, hvor klientens personlige styrker og ressourcer afdækkes, samt 3) give en introduktion til MOVE.

En række øvrige kriterier end stråflængde og LS/RNR kan afgøre, om en klient bliver fravalgt i forhold til at skulle starte på MOVE. Det drejer sig ifølge instruktørerne om klienter med behov for psykiatrisk vurdering og behandling, som fx klienter, som er i choktilstand eller i stærk sorg, og som ikke kan indgå i en gruppeproces. Hvis instruktøren vurderer, at en samtale med psykolog eller psykiater er nødvendig før eventuel deltagelse, anbefales det at få gjort dette og at få skabt klarhed inden en indledende samtale. Et andet kriterium, som nævnes, er sprogbarrierer.

Instruktørerne fortæller, at det ikke er sådan, at en forsamtale gennemføres uanset hvad. I nogle tilfælde tager instruktøren først initiativ til en indledende samtale, hvor der spørges ind til klientens motivation, og hvordan klienten forholder sig til LS/RNR-scoren. På baggrund af denne indledende samtale vurderes det, om der er basis for at indkalde til en egentlig forsamtale.

Der er også et forslag fra en instruktør om – på baggrund af instruktørernes erfaringer - at lægge "et opfølgende interview" sammen med trepartssamtalerne, dvs. det møde, som afholdes sammen med socialrådgiveren, klienten og MOVE-medarbejderen. Erfaringen er, at dette skulle være meget konstruktivt, fordi det forankrer aftaler bredere og giver mulighed for at inkorporere udbyttet fra MOVE og nye erkendelser med det videre afsoningsforløb og handleplansarbejde.

3.1.4 Rekruttering af deltagere til MOVE

Vurderingen fra instruktører og medinstruktører er, at det i den grad kan ødelægge gruppeklimaet, hvis man optager for mange på holdet ad gangen. Instruktørerne peger her dels på, at det er vigtigt at sikre, at én eller maksimalt to nye deltagere starter på samme tid. Heri ligger en vurdering af, hvorvidt de nye disse passer ind i den aktuelle gruppesammensætning. I de tilfælde, der enten ikke er tilstrækkeligt med deltagere, ikke er plads til en ny deltager, eller hvor det vurderes, at en potentiel deltager ikke passer ind i den aktuelle gruppesammensætning, så vil klienten få besked om, at han vil blive kontaktet, når der er en plads til vedkommende. En instruktør fortæller, at et kriterium for, at en potentiel deltager vurderes til ikke at passe ind, er, når der er tale om en "alfahan", og der allerede er en, måske to "alfahanner" i gruppen. De fortæller også, at det ofte tager et par uger, før den reelle gruppedynamik af en ny gruppesammensætning kommer til udtryk, fordi deltagernes roller i gruppen redefineres. I begyndelsen kan det trykke rum godt komme lidt ud af balance, når der kommer en ny deltager ind i gruppen, men dette stabiliserer sig efter nogle uger.

Det er beskrevet i metodemanualen til MOVE, at åbne grupper opmuntrer til intimitet, tillid og træning i sociale færdigheder. Deltagerne lærer at være en del af en gruppe og at indgå på en respektfuld og ligeværdig måde med de øvrige gruppedeltagere og (med)instruktører. Princippet om "løbende optag", vurderes generelt som meget positivt og hensigtsmæssigt, blot man som instruktør husker og er bevidst om, hvem der rekrutteres til den specifikke gruppe og timingen herfor. Vurderingerne af det løbende optag peger i retning af, at det åbne optag – til forskel fra den øvrige programvirksomhed, som har samme start- og slutdato for alle deltagere – er langt mere smidigt og dynamisk. For eksempel muliggør det løbende optag af deltagere, at også klienter, der har en nært forestående løsladelse om fx 10 uger, kan starte og færdiggøre MOVE. Dette vil ofte ikke være en mulighed ved indsatser, som fx har opstart to gange om året. Vurderingen lyder, at det løbende optag indebærer, at alle har prøvet at være ny i gruppen, og denne fælles erfaring gør selve tilpasningsprocessen mere smidig og befordrende for såvel den nye som for gruppen.

Oplægget til MOVE opererer med en gruppestørrelse på mellem 3 til 12 deltagere. En instruktør beskriver nødvendigheden i at få belyst, om så store hold giver mening, når nu deres erfaring siger dem, at 6 personer er det mest optimale antal. Instruktøren fortæller:

Vi skal have testet programmets rammer af. Og der er lagt op til, at der kan være fra 3 til 12 deltagere på MOVE [...]. Vi skal have den kørt op på 12 deltagere for at se, er det her overhovedet realistisk. Kan en gruppe bære så mange mennesker, når det optimale ligger omkring seks? Så det er noget, der skal testes af. Når vi har 12 deltagere og begynder at få nogle resultater på, fungerer dette her, så er vores plan at dele gruppen op i to. Så vi har lige pludselig to grupper på 6; så vi har altså to MOVE-hold på én gang. For at slippe for at bruge krudt på at etablere den her gode gruppekultur igen, fordi det er noget, der tager rigtig lang tid, og som var en af de helt store udfordringer i starten. Så det har vi faktisk tænkt er den smarteste måde at gøre det på.
(Instruktør 1)

3.1.5 Venteliste

Instruktørerne fortæller, at ventelisten er en dynamisk venteliste, men de fortæller også, at det er en forudsætning, at man skal kunne nå igennem hele forløbet for at kunne deltage. Det er erfaringen, at der kommer flere nye i modtagelsen, end der er plads til på MOVE, hvilket skaber en venteliste.

På interviewtidspunktet var der en venteliste på omkring 20 personer, men der var planer om – fra og med sommeren/efteråret 2016 og resten af året – at køre to parallelle grupper med op mod 12 deltagere pr. gruppe med det formål at få bugt med den relativt lange venteliste, idet denne bryder med ideen om hurtigt og løbende optag for målgruppeklinter. Instruktørerne peger på, at man fremadrettet bør overveje og beslutte, hvor mange grupper man vil have, og hvilken rolle MOVE skal have i fængslet, idet instruktørerne generelt oplevede en utydighed og manglende stillingtagen til, hvordan MOVE skal vægtes og prioriteres i forhold til andre indsatser.

Instruktørerne pegede også på, at en løsning på ventelisteproblematikken ikke bør være at optage fire ad gangen, idet det ville skabe problemer for gruppedynamikken og bringe ubalance for "det trygge rum" og dermed reducere kontinuiteten, balancen og sammenhængen i programmet.

I MOVE's opstartsfasen opstod der en dynamisk venteliste på godt 20 klienter (de skal kunne nå igennem hele MOVE-forløbet for at opnå deltagelse). Ventelisten skal nedbringes, da den netop konflikter med tanken om at gribe klienter, mens de sidder i modtagelsen. Men der kommer periodisk flere klienter ind i Horserød Fængsel end de to, som MOVE har mulighed for at optage.

Det er instruktørernes oplevelse, at de indsatte ikke kender til MOVE, før de indledningsvist har et møde om MOVE med instruktørerne. Dette møde kan mange gange være overrumplende for nye indsatte, fordi der kan være meget nyt i MOVE, som den ny-indsatte aldrig før har prøvet eller kender til. Dette oplevede instruktørerne hurtigt som en udfordring. Vurderingen er derfor, at forsamlingen er meget vigtig, da det er her, klienterne præsenteres for deres LS/RNR-score, og hvor det bl.a. fornemmes, hvor motiveret klienten er, og om han egner sig til at indgå i en gruppe.

En instruktør vurderer, at der er to grundlæggende motivationsfaktorer, som betyder noget for, om den nyindsatte vælger MOVE til. Den ene er den ydre motivationsfaktor, hvor forestillingen og håbet er, at deltagelsen kan give en hurtigere vej til at komme ud af fængslet. Den anden er den indre motivation, hvor klienterne reelt gerne vil ændre deres adfærd og arbejde med sig selv for ikke at komme i fængsel igen. Instruktørerne fortæller, at klienterne i forbindelse med forsamlingen ofte giver udtryk for, at de aldrig er blevet mødt på en så involverende måde tidligere. Derfor går deltagerne, ifølge instruktørerne, typisk fra forsamlingen med en forventning om at blive positivt imødekommet, når de starter i MOVE. Dette peger instruktørerne da også på, at deltagerne reelt gør. En instruktør fortæller, at en forsamling og de indledende sessioner derved bliver helt centrale, fordi en positiv førsteoplevelse kan "så et frø, som fremadrettet kan spire",

som én udtrykker det. En instruktør forklarer den typiske respons fra kommende nye deltagere efter deres første møde med dem på følgende måde:

Jeg har aldrig talt sådan her om mig selv. Hvor er det vildt. Jeg har aldrig oplevet det her før. Så de bliver mødt og taget imod på en måde, som de aldrig har oplevet før. Og det overrasker dem, så de går herfra med en forventning om at blive mødt i det rum, når de så møder op. Og det, tror jeg også, det er den forventning, og jeg tror også, det er det, de bliver mødt med, når de møder op. Altså deres forventning bliver opfyldt, når de kommer derind. (Instruktør 2)

Der er enkelte deltagere, som i interviewene har fortalt, hvorfor de forlod MOVE, og at MOVE ikke passede dem. Det er muligt, at instruktørerne ikke i samme grad modtager de kritiske vurderinger fra deltagerne, som de modtager de positive vurderinger. Det har evaluator ikke mulighed for at afgøre, men det kan konkluderes, at såvel instruktører som deltagere gennemgående har positive vurderinger af MOVE som helhed.

Det er en generel vurdering blandt både deltagere og instruktører, at man med MOVE får nogle redskaber til ændre nogle forhold hos deltagerne, som ikke tidligere fungerede. Særlig centralt for deltagerne er, at de som følge af programmet er begyndt at tænke mere over muligheden for at arbejde med og ændre nogle ting ved sig selv og deres livssituation.

3.1.6 Instruktørernes roller og egenskaber

De to ansvarlige instruktører blev spurgt, hvad arbejdet som instruktør kræver. Her blev det fremhævet, at evnen til at udvise empati og tålmodighed over for målgruppen var særligt vigtigt. Desuden fortæller de, at en socialfaglig baggrund er kvalificerende, bl.a. fordi man så har et solidt kendskab til gruppedynamik og relationsarbejdet. Det er vigtigt at kunne arbejde i deltagerens eget tempo og kunne befinde sig i en sammenhæng, hvor der ikke er nogen svar på forhånd.

En instruktør siger, at karakteren af gruppedynamikken og instruktørens evne til at forstå og bruge den har afgørende betydning for henholdsvis en god eller en dårlig session på MOVE:

Det er så lige præcis der, vores socialfaglighed kommer ind. [...] vi ved noget om gruppedynamik, og vi kan ikke arbejde med en gruppe, medmindre at de [deltagerne] er trygge. Og det tror jeg ikke man nødvendigvis ved, hvis man er fængselsbetjent [...]. Det at mærke nogle dynamikker og se nogle ting, som vi [socialrådgivere] kan se, der foregår, og som de [deltagerne] ikke selv kan se: Der er nogle andre spil i gang her. Og er der [...] spil i gang, så kan vi ikke arbejde med dem [deltagerne], før vi har elimineret de her ting. Så er de [deltagerne] ikke modtagelige over for indlæring. (Instruktør 2)

Generelt var instruktørerne lidt kritiske over for det forhold, at medinstruktørerne blev skiftet ud hver 14. dag. Erfaringen hermed er ikke entydigt positiv, da man lige når at skabe tillid og tryghed til instruktørerne, før de bytter. Et forslag fra en instruktør hertil er, at man kunne styrke relationen mellem instruktører og deltagere ved kun at have tre medinstruktører, som arbejder 14 dage i træk. Det ville indebære, at de ville være til rådighed for programmet, både når forløbet startede og sluttede.

3.1.7 Dobbeltrolleproblematikken

I interviewene kom instruktørerne ind på det, som blev betegnet som *dobbeltrolleproblematikken*. Den angår det forhold, at det er ansatte fængselsbetjente og en værkfører, som varetager hvervet som medinstruktører. Det er ikke entydigt i de interviewedes udsagn om, hvad omfanget af problematikken er, og om det overhovedet i praksis også er problematisk. De to instruktører

kender ikke til, om det i sig selv er en pointe i det oprindelige formål, at ansatte i fængslet skal varetage undervisningen. Deres oplevelse er, at det giver en rigtig positiv dynamisk i praksis, men at der – inden undervisningen gik i gang – havde været en del modstand blandt deltagerne i foråret 2016 i forhold til, at fængselsbetjente skulle varetage undervisningen i MOVE. Det bemærkes også, at modstanden ikke var der, da de så startede op, og baggrunden herfor er ifølge de to instruktører, at det dels ikke er tilladt med uniform i undervisningslokalet, dels at det er forbudt for instruktørerne at udvise en adfærdskorrigerende pædagogik. Samtidig kan det have en negativ konsekvens i forhold til modtageligheden, hvis man ikke ønsker deltagelse i MOVE med henvisning til, at det er fængselsbetjente, som underviser.

Samme to instruktører peger på, at de oplever, at dobbeltrollen også har en fordel, som kommer hele fængslet til gode. Fordelen er, at man med MOVE kan være med til at nedbryde fordomme og barrierer mellem indsatte og betjente. Instruktørerne fortæller, at de ikke har bemærket nogen forskel i tematikkerne, som deltagerne har talt om eller har villet tale om, og at det ikke har gjort nogen forskel for undervisningen. Det er medinstruktørernes opfattelse, at det faktisk har været positivt at undervise i sit civile tøj, fordi det giver en højere medmenneskelighed, hvilket er meget vigtigt i forhold til MOVE. Samtidig påpeger de, at de oplever, at opbakningen til MOVE i væsentlig grad er blevet styrket, efter betjente og en værkfører er begyndt at undervise.

3.1.8 GPPM

De to instruktører blev spurgt, om de ville fortælle om deres erfaringer med brugen af GPPM.

Først og fremmest havde de to instruktører udviklet en praksis, hvor de begge vurderede den enkelte klient uafhængigt af hinanden. Instruktørerne fortæller, at de foretrak grundighed i udfyldelsen, og at det var baggrunden for, at de altid var to til at udfylde og derved validere vurderingerne, som lå til grund for udfyldelsen af skemaet.

Desuden blev de bedt om at give en vurdering af redskabet. Til dette spørgsmål lod instruktørerne til at være en smule tilbageholdende med give deres vurdering, og de tilkendegav, at de ikke havde afstemt deres vurdering af GPPM internt.

Instruktørerne beskriver GPPM som Kriminalforsorgens egen evaluering. Instruktørerne fortæller, at de synes, at GPPM gav rigtig god mening at anvende. Instruktørerne fremhæver også den etiske problemstilling, der kan være i forhold til at indsamle data til brug for en evaluering uden at informere deltagerne om det, hvilket de påpeger, at man i alle tilfælde burde gøre.

3.1.9 LS/RNR

En instruktør gav i undersøgelsen udtryk for, at deltagerne i forsamlingen jo ikke nødvendigvis forstår LS/RNR 100 %. Når LS/RNR bliver gennemgået med klienten, så er der nogen, som ifølge instruktørerne helt afskriver den, mens andre mener at kunne "spejle sig i den. Det kan skyldes, at LS/RNR er noget nyt, og fordi man tidligere mere har arbejdet ud fra mavefølelsen", som en instruktør udtrykte det.

Det er instruktørerne klare vurdering, at det godt kan lade sig gøre at arbejde med dem, som har egentlig modstand mod LS/RNR. Instruktørerne peger her på, at man her skal acceptere deres modstand. Der var fx en tidligere klient, som i en forsamling kategorisk afviste LS/RNR-modellen og sagde, at det bare var nogle tal, som man ikke kunne bruge til noget. Instruktøren accepterede eksplicit dette over for deltageren og gik herefter videre til værdisamtalen, hvorefter deltageren kom frem til, at han havde meget svært ved at definere nogle værdier for sig selv. Det vil sige, at trods LS/RNR-redskabet ikke i sig selv er meningsfuldt for deltageren, kan deltagelsen i MOVE stadig give mening for denne.

Et andet eksempel er, at en indsat kan have et ønske om at ændre sin adfærd, selvom personen ikke anerkender redskabet og LS/RNR-scoren. Instruktørerne fortæller samtidig, at dette på ingen måde har betydning for, om personen kan deltage i MOVE, fordi ønsket om at ændre sig jo stadig består, selvom dette ønske på ingen måde forbindes til LS/RNR.

3.1.10 Organisatorisk forankring af MOVE

Instruktørerne blev spurgt, om de ville fortælle om deres erfaringer med den måde, som MOVE organisatorisk var blevet forankret i Horserød Fængsel, og hvad de kunne nævne af centrale opmærksomhedspunkter, der var nødvendige at tage stilling til, hvis det blev besluttet at udbrede MOVE til andre fængsler.

De fysiske rammer blev betonet som særligt vigtige for at få MOVE helt op i gear. Instruktørerne peger på, at det for få midler er lykkedes dem at få skabt et rart og anvendeligt rum, der har en positiv virkning på såvel deltagere som instruktører.

Der skal være plads til dét [MOVE] her. Man [Kriminalforsorgen] skal ikke sige: 'MOVE skal ind i det her fængsel' – så giver man dem en flipover og nogle tusser, nej, det dur ikke. Der skal de ordentlige rammer til det. Vi har for nogle meget få midler formået at skabe nogle rammer, som jeg synes, at det er rart at være i. Og når vi [instruktørerne] synes, at det er rart at være i, så synes de [deltagerne] også, at det er rart at være i. (Instruktør 2)

Det blev fremhævet, at MOVE som projekt og ikke-akkrediteret indsats skal konkurrere med flere etablerede og akkrediterede programmer og indsatser, som bl.a. er baseret på måltal. Her var den generelle oplevelse, at der var et hierarki herimellem, som var understøttet på flere niveauer, både af fængslets strukturelle organisering og af ledelsen.

Det blev oplevet negativt, at der skulle kæmpes for MOVE's eksistensberettigelse over for etablerede programmer og indsatser. Her blev der understreget en pointe om, at det er nødvendigt at beslutte, om MOVE organisatorisk skulle forankres i det enkelte fængsel eller under områdekontoret. Den umiddelbare anbefaling var her, at man bør organisere det i det enkelte fængsel, idet det beskrives som uhensigtsmæssigt, at flere chefer skal ind over, når der skal samarbejdes om udviklingen og driften af MOVE. Det har betydning for instruktørernes daglige virke, at kommandovejen holdes enkel. En instruktør siger:

Jeg tror, at det er vigtigt, at det [MOVE] bliver forankret i de enkelte fængsler. At det ikke hører under områdekontorerne. Og det tror jeg, fordi at det er herude, at det foregår. Og der skal ikke være for mange kasketter og for mange ledere ind over. (Instruktør 2)

Der var dog ikke en entydig anbefaling, når det kom til en eventuel overgang fra MOVE-projekt til MOVE som del af den daglige drift i Kriminalforsorgens fængsler.

Det [MOVE] er jo forankret, som om det organisatorisk hører under Horserød [Fængsel], men vi har jo et stort samarbejde med andre programinstruktører [på områdekontoret], som vi er dybt afhængige af for at få klienter. Vi skal ind over dem, før vi kan få dem [...] Plus faktisk vores hovedchef/overordnede chef i Direktoratet [for Kriminalforsorgen]. Så det er faktisk tre chefer på et eller andet niveau, som skal spille sammen med os. (Instruktør 2)

Det blev fremhævet, at man som tilrettelægger af MOVE bør gøre sig grundige overvejelser over, hvordan et nyt program – som eksempel MOVE – passer ind i den pågældende institution. Det

blev også fremhævet, at man skal gøre sig nogle kvalificerede overvejelser om, hvilken prioriteringsstatus MOVE skal have. Det fremgik af interviewene, at det er vigtigt at få afklaret, hvordan MOVE prioriteres i forhold til lignende programmer og indsatser, og at denne prioritering – med udgangspunkt i en konsensus om LS/RNR – skal være klar og eksplicit for alle. En mulighed, som blev fremhævet, er, at MOVE eksempelvis kan udgøre et forprogram til Det Kognitive Færdighedsprogram, som behandler nogle af de samme problemstillinger som MOVE.

Erfaringerne med de opstartsvanskeligheder, der har været med MOVE, hvor optag til MOVE konfliktede med optaget til programvirksomheden (se tidligere i kapitlet), understreger nødvendigheden i at udføre et solidt koordineringsarbejde med fængslets øvrige aktiviteter. En instruktør formulerer det således:

Det er ufatteligt uheldigt timet, og det er noget, man skal tænke over, når man laver et nyt program. Det er, hvornår starter øvrig programvirksomhed. [...] Det er simpelt-hen bydende nødvendigt, at man har et overblik over, hvad det er for tilbud, der er, hvornår bliver de afviklet, og hvordan kan en hverdag passe sammen med institutionen, så alle parter de ikke bliver berørt negativt af det. Fordi det har været en udfordring her. Så man skal have det der overblik. (Instruktør 1)

3.2 Deltagernes perspektiver

I det følgende præsenteres deltagernes erfaringer med og vurderinger af MOVE. Afsnittet præsenterer hovedtematikkerne fra interviewene. Der anvendes løbende citater fra de ni gennemførte interview til at underbygge og illustrere pointerne.

3.2.1 Baggrunden for deltagelse

I det følgende præsenteres nogle illustrative eksempler på, hvad interviewpersonerne fortalte angående programforløbets betydning for dem, både på det personlige plan og i relation til deres sag og afsoning. Gennemgående fortæller de interviewede, at de synes, at MOVE-programmet var et godt og udbytterigt forløb, som gav god mening og gav dem nye input i forhold til deres personlige situation.

Deltagerne fortæller, at de, efter de var blevet præsenteret for MOVE, gav tilsagn om deltagelse i MOVE med et håb om, at de kunne udvikle og forandre sig i en mere positiv retning. De fortæller alle i den forbindelse, at de forventede, at de kunne lære noget nyt, herunder lære mere om dem selv og udvikle sig. Dette var for mange deltagere den primære motivation for deltagelse.

De interviewede fortæller, at de ved programmets begyndelse troede og håbede på, at MOVE var noget, som kunne hjælpe dem videre. De fleste beretter om, at de ønsker et mere 'normalt' liv, og nogle siger blot, at de ønsker at lære noget, som kan støtte dem i deres planer for fremtiden. Flere fortæller også, at de ønskede at fylde tiden ud med noget, så dagene går lidt hurtigere. En deltager fortæller, at i stedet for *at sidde på sin pind*, tog han imod tilbuddet om MOVE:

Jeg syntes, det lød interessant, og alt hvad jeg kan få, og som kan hjælpe mig fremadrettet, det tager jeg imod. Jeg tænker mest over, hvad jeg selv får ud af det. Jeg prøver bare at lytte efter, hvad alle siger og tager det til mig. Man skal ville ud af det [kriminalitet]. Og man skal have et ønske om at have et normalt liv for at skulle deltage. (IP4)

En anden deltager fortæller, at han kom fra en vellykket misbrugsbehandling og ønskede selvudvikling. Det var han overbevist om, at MOVE-forløbet kunne indfri:

Nu har jeg [...] siddet inde før og ved, hvad der sker, hvis jeg ikke deltager i et eller andet, hvor jeg sådan lidt udvikler mig [...], så er der en chance for, at jeg bare sidder og slår græs og bare sumper hen. Det var sådan set bare for at fortsætte. Jeg var i en rimelig god udvikling i behandlingen. [...]. Så jeg tænkte, lad mig bare komme i gang med mere af det. Det lød meget fint på den måde. (IP41)

Flere så MOVE-opslaget på en opslagstavle i modtagelsen, men andre blev opmærksomme på det, fordi en instruktør havde taget fat i dem, eller fordi en i modtagelsen havde spurgt dem.

Noget-for-noget og mulighed for at gøre noget

Der er en udbredt opfattelse blandt deltagerne af, at deres deltagelse i MOVE generelt ser godt ud i deres papirer/journal. Deltagerne fortæller, at de satser og håber på, at det vil bidrage positivt til deres fremtidige afsonings- og løsladelsesforhold og muligheder, uden de i øvrigt beskrev dette nærmere. For eksempel siger flere, at de formoder, at deltagelse kan styrke chancen for at få tilladelse til at blive prøveløsladt. Her følger et eksempel på, hvor begge pointer er fremtrædende. IP3 er indstillet på ville lære noget mere om sig selv, men også deltager i MOVE for at få "nogle point":

Måske kan du lære et eller andet af det [...], og jeg har masser af tid. [...] Der er ikke nogen speciel årsag til, hvorfor jeg gør det. Ikke andet end at det ser jo selvfølgelig også meget godt ud, når du på et eller andet tidspunkt skal have din prøveløsladelse, og det skal op og vende. [...] At du har deltaget en lille smule aktivt i de ting, der er her. [...] At du ikke bare har stået og røget hash ovre i hjørnet og trillet tommelfingre. (IP3)

IP6 havde set et opslag på modtagelsesafdelingen om MOVE og havde hørt instruktørerne introducere programmet, før han traf endelig beslutning om sin deltagelse:

Det var meningen, at jeg ville tage de der programvirksomheder for at blive anbefalet eller prøve at opnå min prøveløsladelse senere hen og skulle gøre lidt ekstra, nu når jeg prøver at fokusere på det [...] jeg var interesseret i at tage noget programvirksomhed for at være berettiget til at få prøveløsladelse. Det var den hovedsagelige grund. (IP6)

IP1 fortæller på den sidste dag, før han afslutter MOVE-programmet, at han glæder sig til at modtage diplom og kruset, som man modtager som bevis på gennemførelsen. Han fortæller, at LS/RNR-scoren viste, at han havde behov for kognitiv træning og at arbejde med sin kriminelle holdning. Men da Det Kognitive Færdighedsprogram først startede til efteråret i Hørslev Fængsel, hvor han stod til prøveløsladelse, valgte han i stedet – frivilligt som han siger – at melde sig til MOVE:

Det, der fik mig til at bide på, er, at jeg jo gerne vil have min prøveløsladelse. Det er én ting. Og det vil sige, at jeg også må gøre en indsats for ligesom at være sikker på det og kan ikke bare være ligeglad, for så kan de også bare beholde én. (IP1)

IP1 fortæller desuden, at MOVE giver ham mulighed for, at kan arbejde mere med sig selv, og at talen om værdier mindede ham om et stofmisbrugsbehandlingsprogram, som han tidligere havde deltaget i. Med IP1 som eksempel tegner der sig et billede af, at deltagerne – med undtagelse af IP41, som forlod MOVE programmet undervejs – vurderede det som positivt, at MOVE ikke var så sort-hvidt i forhold den dialogiske og processuelle tilgang, hvor instruktørerne ikke lå inde med alle svarene. IP1 var meget tilfreds med, at undervisningsformen på MOVE ikke var så ordinær:

[...] Der er en lidt anden jargon i og med, at det jo ikke er behandlere, der er her, men nogen andre typer [instruktører]. [...] Det er mere sådan normalt, hvor man kan have lov at have sine meninger også og sige sin mening, som man havde det, og så kunne man [...] få en lille diskussion ud af det, altså sådan frem og tilbage, en diskussion, hvor man kunne få lov sådan at ytre sin mening. Og så kunne der blive sagt: 'Jamen sådan og sådan', og så kunne man sidde og så tænke lidt over det og få nogle associationer [...]. (IP1)

Der er dog også lidt mere kritiske vurderinger af MOVE's dialogiske form i forhold til, om de indsatte synes, den fungerede for dem, hvilket understreges af to af de interviewede, IP3 og IP41. Hvor IP41 angiver den dialogiske form som årsag til, at han stoppede på MOVE-programmet, fordi han ikke brød sig om fraværet af mere faktuelle svar, så beskriver IP3 mere indgående selve udfordringen med at tilvænne sig formen:

Det lyder nogle gange, som om de [instruktørerne] har formlen til livet – løsningen på det hele, men ikke vil sige det. Men de nærmest prøver at trække det ud af mig, hvor jeg nogen gange bare sidder, du ved ik'? Jeg tror godt på, at de ikke har svaret, men undervisningen kan godt foregå på en måde, som om at de ved det. Hvor man til sidst spørger [...] Jamen hvad er det rigtige? 'Jamen det ved jeg ik' (instruktøren). Vi er her jo bare for at snakke, det er jo dét det hele går ud på. Jeg misforstår det bare nogle gange. Så sig dog for helvede, hvad det er, jeg skal gøre. (IP3)

IP7 er ét ud af to eksempler på en deltager, som var bevidst om, at MOVE ikke var en del af programvirksomheden i fængslet, og at dette ikke kunne afholde ham fra at deltage og gennemføre programmet:

Lige nu er det ude, at det ikke officielt er program endnu [...]. Det er testpilot [pilot-projekt] eller hvad man siger [...]. Det tæller ikke i vores [system] ... men [...] når det begynder at tælle, så har man det alligevel [...]. (IP7)

Således er det hovedindtrykket og evaluators fortolkning, at den personlige interesse i at lære noget og anvende afsoningstid meningsfuldt fyldte mere i fortællingerne, end om hvorvidt deltagelsen gavne på papiret og påvirkede fængslets vurdering af dem i en for dem fordelagtig retning. Endvidere fortæller de fleste af deltagerne, at de mener, at man selv skal *ville* forandringen i forhold til fremadrettet at afholde sig fra kriminalitet.

De to motivationsfaktorer bør dog ikke ses som mere forskellige, end at motivation for selvforandring også i flere tilfælde blev koblet sammen med en refleksion over deres situation, store personlige tab og oplevelse af savn af kæreste, familie og børn, hvilket er nogle af de typiske konsekvenser ved fængselsafsoning (fx Smith 2014).

3.2.2 Det oplevede udbytte af deltagelsen

Deltagerne peger gennemgående på, at de oplever at have fået et personligt udbytte ud af deltagelsen i MOVE. For de, som tidligere havde deltaget i lignende programmer, fx Det Kognitive Færdighedsprogram eller stofmisbrugsbehandling, sagde, at der for dem måske ikke var så meget nyt i MOVE, men at blot var godt at få "det" genopfrisket. Med dette "det" refererer de interviewede deltagere primært til egne værdier og til den assertive kommunikation. Det er også hovedindtrykket, at oplevelsen generelt var positiv i forhold til, at der blev lyttet til deltagerne og deres perspektiver, og til at samarbejdet med instruktørerne fungerede godt. Flere fortæller, at deltagelsen fik dem til at tænke anderledes.

IP3 fortæller, at selvom han har lidt vanskeligt ved at vænne sig til den dialogiske form, har han har fået udbytte af MOVE og betoner udviklingsperspektivet ved deltagelsen:

Det er individuelt, hvad personen får ud af det. Man bliver ikke kurereret for sine dårlige færdigheder, når man er færdig. Det er noget, der skal holdes ved lige. Jeg går ikke hele dagen efter og tænker på det her. Men når jeg sidder her, så bliver jeg opmærksom på det. Det lærer mig en anden måde at tænke på, end jeg er vant til. Det er det, der er det interessante ved det. Jamen, okay, så lade os prøve igen. Man lærer en anderledes måde at tænke på. Jeg har fået lidt ud af det, har jeg da. Er mere opmærksom på nogle ting. Der er nogle andre måder at løse tingene på end lige på og hårdt. [...] Man lærer at snakke med mennesker på en anden måde, end man normalt gør.

Alle fortæller, at de har fået sat tankerne i gang, og følgende eksempel er et typisk måde at beskrive det på:

Det får mig til at tænke anderledes og om, hvad der har værdi for mig. At man ikke gider at lave kriminalitet længere, og hvad det er, der gør, at man ikke falder tilbage [...]. Der er ikke noget, der ikke har fungeret.

Der er dog nogle andre og i materialet mindre forekommende udlægninger af udbyttet. To af de interviewede (IP7 og IP41) er ikke helt sikre på, at de rent faktisk har lært noget. IP7 fortæller dog, at han har været tilfreds med MOVE, mens IP41 ikke mener, at det var noget for ham, fordi det gik for langsomt⁹.

3.2.3 Mest lærerige sessioner

Deltagerne blev i interviewene spurgt om, hvilken af sessionerne der har gjort størst indtryk på dem. Særligt assertiv kommunikation fra modulet Kommunikation nævnes, idet de dels genkender elementer fra tidligere gennemførte programmer såsom Anger Management eller misbrugsbehandling, og i nogle eksempler fordi de oplever at have afprøvet det lærte herfra i virkelige situationer.

En indsat forklarer assertiv kommunikation som at være lig med:

[...] god kommunikation som et redskab i stedet for bare at bruge 'fucking pis', 'fuck dig, du er en nar', altså, så kan man sige det der assertiv kommunikation [...], at det var det, som jeg har fået mest ud af. (IP1)

Udbytte fra dette modul har også gjort indtryk på IP41, men han peger på, at de fire sessioner, som han nåede at deltage i, inden han stoppede på MOVE, gik alt for langsomt fremad. Han beskriver MOVE som *den dybe tallerken helt forfra igen*. Til trods herfor medgiver han dog at:

[...] kommunikationsdelen fik jeg faktisk noget ud af. Det der med assertiv kommunikation om, hvordan du skal udtrykke dine følelser, udtrykke dine behov [...]. Det har jeg ikke arbejdet så meget med derovre [i misbrugsbehandlingen]. Det var faktisk okay. (IP41)

Men også modulet Netværk, Plan (om planlægning) samt Plus-minus (om fordele og ulemper ved kriminalitet) fremhæves af flere forskellige deltagere. Her fortæller en deltager om, hvorfor Netværk var godt:

---

⁹ IP41 pegede på, at han var et andet sted end de andre, og han præsenterede sig til forskel fra de andre, som værende "afhængig af kriminalitet" og sammenlignede afhængigheden med stofmisbruget. Her vil det nok være en rimelig tolkning, at med en så stærk selvidentitet som kriminel ville han have en så lav motivation for forandring, at han ved nærmere efterprøving næppe ville kvalificere sig til fortsat at deltage i MOVE.

Der er for eksempel det med Netværk, [...] hvor man taler om familie [...], der er en masse ting, hvor man finder ud af, at der skal renses ud i ting med venner. Og kommunikation med assertiv og passiv og aggressiv kommunikation; der er en masse ting, som i hvert fald ikke jeg tænkte over. Hvis man ligesom begynder at have det i baghovedet, så kan det være, at man kan undgå en masse konflikter og få et nemmere liv, altså hvis man bare lige tænker lidt klart i stedet for bare at hoppe ud i negative ting hele tiden. (IP4)

Det er som i eksemplet tydeligt i interviewene, at deltagerne fortæller, at de oplever modulerne som klart relaterede til deres eget liv og de udfordringer, de undertiden oplever. IP3 peger ligeledes på modulerne Plan og Kommunikation:

Planlægning er også altid fin, og Kommunikation er god. Kommunikation, der lærer du jo det der med at snakke med mennesker på en anden måde, [...] end du normalt gør [...]. Planlægning er også, hvis du er forvirret, fortabt i alle dine problemer og alle dine tanker [...], så kan jeg godt nogen gange forsvinde lidt i alt rodet selv. Så Planlægning er også sund, tror jeg, for mange af os. (IP3)

3.2.4 Gruppens betydning

Det er en eksplicit metodisk pointe i MOVE-programmet og instruktørernes idé at forsøge at skabe trygge rammer for det gruppebaserede forløb gennem at understøtte åbenhed, tillid, respektfuldhed og fortrolighed mellem deltagerne. Det skal bidrage til, at deltagerne får mod på at tale om personlige og individuelle forhold og meninger. Allerede fra første session bliver der lavet fælles grupperegler, som beskrives på en flipover i gruppe-lokalet.

Det er altid deltagerne selv, som har første ret til at definere de fælles regler. En regel kan fx være en, som hedder Respekt. Denne regel indebærer, at det er ok at have forskellige meninger om tingene, at man godt må afbryde lidt og snakke i munden på hinanden, når man bliver meget ivrig, men at der samtidig gælder det, at man respekterer hinanden og giver plads.

Alle er enige om, at grupperne helt overvejende har fungeret godt, at sammensætningen har været god, og at der har været en god tone mellem deltagerne. Oplevelsen er også, at det i vid udstrækning er lykkedes at skabe gode grupperegler, som gennem "fælles kontrakt" faktisk overholdes. Deltagerne tillægger selv sammensætningen af gruppen stor betydning, og at deltagerne på det sociale plan er på niveau med hinanden.

Der er en generel opfattelse af, at MOVE-lokalet giver anledning til, at man – i hvert fald til en vis grænse – kan tale om ting, som ellers ikke er let at tale om i fængslet. I MOVE arbejdes der således ofte med gruppens fælles tavshedspligt, dvs. en fælles kontrakt om, at man ikke fortæller andre steder, hvad der bliver talt om, når det gælder enkelte personer. Samtidig er der også en pointe om, at det er vigtigt for gruppefunktionen og –dynamikken, at deltagerne er nogenlunde jævnaldrende. Men selvom tavshedspligten kan være værdifuld for alle, er den også skrøbelig, fordi få kan ødelægge det for de andre:

Man kunne sagtens forestille sig, at der en dag ville sidde tre gutter, som kunne ødelægge det for alle de andre [...], hvor de måske både er på en måde herinde [i undervisningslokalet], plus at de er på en anden måde derude [i fængslet], så man ikke har lyst til at snakke i deres selskab. (IP1)

IP41, som forlod MOVE-programmet, fortæller, hvor svært denne åbne dialogiske form var for ham:

Jeg havde sådan lidt en følelse af, at hvis jeg sagde noget til nogen af de andre, så var det ikke noget, som lige blev glemt, og så var det noget, jeg godt kunne blive konfronteret med senere hen ude i fængslet. (IP41)

En pointe med ovenstående eksempler kunne være, at grænsen for, hvornår noget må betragtes som fortroligt, og hvornår man ikke længere kan forvente, at noget er fortroligt, er svær at vide sig sikker på og er meget afhængig af deltagerne gensidige tillid til og respekt for hinanden.

Endelig peger flere deltagere på, at fordelene ved at have gruppen som rum for at diskutere og tale svære ting langt er at foretrække frem for eksempelvis at sidde "face-to-face" med en professionel – som i nedenstående eksempel – en sagsbehandler:

Jeg har haft godt af at få åbnet op. Det er nemmere, når man sidder i en gruppe, og man hører lidt om de andres ting, som man kan nikke genkendende til, hvis man selv er lidt stille [...]. Så når der bliver åbnet lidt op i en gruppe, så er det nemmere for mig i hvert fald frem for bare at sidde alene med to socialrådgivere; så kan det godt være, der er en masse ting, man holder inde med. Når jeg sidder med en masse andre, som har prøvet en masse ting, så synes jeg, at det er nemmere. Det har jeg prøvet også i misbrugsbehandlingen. Jeg tror, at jeg har holdt en masse ting inde, jeg har haft sådan – i fortiden. (IP4)

En anden deltager forklarer, hvordan han oplever, at det trygge rum er godt, og at det også er ok og kun til det bedre, at han kender nogen i gruppen i forvejen:

Den [gruppen] synes jeg også, er fin. [Navn på en anden deltager] har jeg siddet i [navn på en arrest], og [navn på en anden deltager] er jeg i sag med, så jeg kender dem. Så jeg er tryk ved omgivelserne. Vi har så lavet de der grupperegler med tavshedspligt og respekt for hinanden. [...] Det bliver holdt godt, og når alle får åbnet op, og det ikke kun er den samme, der sidder og snakker hele tiden, så er det også nemmere at relatere sig til tingene og snakke åbent om tingene [...], i stedet for mange andre steder, så er det de samme, der sidder og snakker hele tiden. Men her er alle gode til at åbne munden, og alle bliver spurgt ind til. Det synes jeg, at [navnene på de to instruktører] er gode til at være opmærksomme på. Jeg synes alt i alt, at det er godt. (IP4)

3.2.5 LS/RNR

For at en klient kan tilbydes deltagelse i MOVE, er det afgørende, at vedkommendes LS/RNR-score angiver et risikoniveau, som enten er mellem, høj eller meget højt. Det er hovedindtrykket, at deltagerne kun i lille omfang ved, hvad LS/RNR-redskabet er, og hvad formålet med det er. Det omtales flere gange som "den canadiske test". Der er forskellige vurderinger af LS/RNR, og hvorvidt man kan stole på redskabet eller ej. Over halvdelen af de interviewede er meget kritiske over for det og mener hverken, at det virker troværdigt eller særligt overbevisende, men snarere som spild af tid. Flere giver udtryk for, at skemaet er for firkantet og unuanceret – og som om LS/RNR-scoren opfattes som relativt vilkårlig. Flere indsatte har også erfaringer med, at testen og scoren var til forhandling, da den blev gennemført.

Det vil sige, at ca. halvdelen af deltagerne, som har gennemgået en LS/RNR, er kritiske og påpeger, at den er for sort-hvid. Omvendt beskriver de øvrige fire deltagere LS/RNR-redskabet som grundigt og korrekt med rimelige og fornuftige resultater, som de kan relatere til og have tiltro til.

I det følgende fremstilles en række udsagn som udtryk for de forskellige positive såvel som negative typer af opfattelser, som er skitseret ovenfor. En deltager fortæller, at LS/RNR-redskabet virker overbevisende i forhold til hans opfattelse af, hvad formålet med selve fængselsafsoningen er:

Den var meget fin. Tallene gav mening. Så fik man oprisket nogle ting; at der var nogle ting. Jeg har en kriminel omgangskreds, men det er en brøkdelt [...]. Det laver de jo også for at sende én videre, og om man har behov for programvirksomhed, og om man kan komme ud at arbejde og alt sådan noget. (IP4)

En anden deltager kalder LS/RNR for den canadiske test:

Den, synes jeg, er latterlig ... lidt latterlig synes jeg, nej, den er måske meget god overordnet, [...] men den tegner ikke sådan et nuanceret billede, synes jeg. Og den kan lige så godt være misvisende som retvisende [...] i min verden, fordi den kun består af de der otte spørgsmål [...]. Så den går ikke i dybden. (IP22)

I følgende citat beskriver deltageren, hvordan præsentationen af LS/RNR scoren gjorde, at han mistede tilliden til redskabet, da det viste sig, at scoren ikke stemte overens med case-managers opfattelse af ham:

Hun sagde: 'Du er alt for lav i din kriminelle tankegang'. Hun siger: 'Jeg synes, du tænker meget kriminelt'. 'Tallene passede ikke med vores samtale', sagde hun. Hun syntes, jeg var meget mere kriminel, end det testen viste. Hun sagde, at det kunne godt være, vi skulle lave den om. Så jeg giver ikke ret meget for den. De bruger det som en guideline inde i deres system, kunne jeg forestille mig. (IP3)

IP3 undrer sig, for hvis han havde valgt "andre kapitler" af sit liv, så ville "testen" jo have set anderledes ud, selvom han stadig havde sagt sandheden. Tilmed undrer han sig over, at det kun tog 20 minutter at gennemføre den og tilføjer lidt spøgefuldt, at den mest minder om sådan en test fra et dameblad og synes generelt, at den er noget firkantet.

Her følger et andet eksempel på, at LS/RNR blev lavet i tæt samspil og med hjælp fra case-manageren, hvilket indebar en tilretning af scoren:

Den blev faktisk bare taget, den der test. Nu har jeg jo siddet inde før, så jeg ved jo, hvordan systemet fungerer. [...] Lagde fra starten en plan [...] så nævnte jeg faktisk over for hende her med testen: 'Jeg vil gerne på programvirksomhed', og så sagde hun, at: 'Ud fra hvordan du har scoret, så er du ikke oplagt til at komme på programvirksomhed. MEN hvis du nu lige kommer på noget andet i forhold til det her, så kan vi godt lige ændre den lidt på scoren'. Jeg tror, at vi ændrede den til en kriminel omgangskreds. Så er du berettiget til at starte på programvirksomhed. Du skal jo ligge et bestemt sted for at blive taget i betragtning. Altså det kan de godt mingelere lidt med. (IP41)

IP41 fortæller, at han oplevede LS/RNR som noget vilkårlig, idet han fik mulighed for at ændre lidt på svarene med et bestemt formål. Det skal dog for god ordens skyld pointeres, at retningslinjerne ikke er sådan. Som case manager må man derimod gerne følge LS/RNR-scoren og iværksætte en indsats, som er højere eller lavere, end risikoscoren tilskriver. Som tidligere nævnt kan en sådan tilsidesættelse finde sted i de tilfælde, hvor faglige eller administrative grunde taler for beslutningen (Andrews, Bonta & Wormith 2011).

En anden deltager udtrykte sig meget kritisk om LS/RNR scoren, som han fik udarbejdet:

Jeg synes, at det er en gang bullshit. Alle slår ud på den der. Folk slår ud på den, hvis du bliver spurgt: 'Har du nogen fritidsinteresser'? 'Nej, jeg har ikke nogen fritidsinteresser'. 'Fint, så er du prokriminell'. Du har ikke nogen fritidsinteresse, så er du højt på skalaen. Bare det, at du siger 'nej' til, at du har en fritidsinteresse, så er du højt på skalaen. (IP1)

Alle er altså ikke overbeviste om værdien af LS/RNR-scoren, men som vi skal se instruktører pege på, så betyder en uenighed i scoren og tvivl om LS/RNR-redskabet og dets pålidelighed ikke så meget, så længe de kan se formålet med at deltage i MOVE.

3.2.6 Vurderinger af de to instruktører

Deltagerne fortæller alle, at MOVE – som tidligere nævnt – differentierer sig fra andre programmer og indsatser i Kriminalforsorgen, som de har deltaget i. Det to instruktører beskrives som dygtige, kloge, behagelige og humørfyldte.

Det bemærkes af flere, at instruktørernes rolle – til forskel for fængselsbetjentene, socialrådgivere, behandlere m.fl. – ikke er adfærdskorrigerende, men de finder derimod, at instruktørerne sørger, at alle deltagere aktivt byder ind og bidrager med deres synspunkter i gruppediskussionen.

En af deltagerne beskriver i den forbindelse, hvordan instruktørerne er gode til at rumme og inkludere alle:

Jeg synes, at de har været rigtigt søde begge to faktisk. Meget afslappede typer, og man har fået lov til at være sig selv. Der er ikke blevet set ned på én, og der er blevet snakket ligeværdigt [...]. Det har været meget positivt. Jeg kan ikke sige noget dårligt om dem. De er meget nede på jorden. Det er også meget rart at få lov til at tage livtag [?] en gang imellem, og de siger: 'Husk nu lige ikke at tale i munden på hinanden'. Så der er ikke noget med løftede pegefingre. Det bliver sagt, og så respekterer man det, fordi jargonen er, som den er, og der bliver snakket, som der gør. (IP1)

3.2.7 Vurderinger af medinstruktørerne

Efter det første MOVE-forløb var afsluttet, blev de to instruktører halvvejs inde i næste 8-ugers forløb afløst af medinstruktørerne, som fremover skiftedes til at varetage undervisningen, mens en af de to instruktører sad bagest lokalet ved alle moduler. De fleste nævnte lidt skepsis omkring, at det var fængselsbetjente, som var medinstruktører. En deltager fortæller, at selvom han ikke selv er blevet undervist af medinstruktørerne på MOVE, så er han lidt forbeholden ved tanken:

Der er nogen ting, man fortæller dem [instruktørerne], som man ikke ville fortælle til betjentene. Jeg tror, at det skal være en instruktør, der ikke åbner og lukker døren [...]. Man kunne godt bruge en betjent, men jeg tror bare ikke, at folk vil åbne sig så meget. Måske skulle det være en fængselsbetjent, som ikke arbejder i fængslet [...] til dagligt, fordi de har jo tavshedspligt. Jeg tror, at det ville være godt, at den ene fængselsbetjent går over og arbejder på et andet sted, og så kommer den anden fra det andet fængsel og arbejder herovre. Så bytter de. (IP7)

Flere er forbeholdne over for fængselsbetjentene som instruktører, men der er også en deltager, som i overensstemmelse med instruktørernes generelle vurdering fremhæver en mulig positiv funktion heraf, hvilket fremgår af næste afsnit. Flere deltagere vurderer, at programmer som

MOVE, hvor man bruger betjente som instruktører, har potentiale til at nedbryde barrierer og grænser og skabe bedre relationer mellem betjente og indsatte.

3.2.8 Forslag til forbedring af MOVE

I det følgende præsenterer vi ideer og anbefalinger til, hvordan man kunne forbedre og styrke MOVE på baggrund af de udsagn, som deltagerne er kommet med.

Deltagerne udtrykker helt overvejende og samstemmende, at MOVE er et udmærket og overkommeligt program. Der er gennemgående tilfredshed med de to instruktører og med selve programforløbet. Således blev der heller ikke nævnt mange forslag til forbedring af MOVE. Vi har dog prøvet at samle de få forslag sammen, som vi fik i interviewene.

En deltager har et forslag til at gøre hjemmeopgaverne/øvelserne bedre, det vil sige mere tydelige og nemmere at forstå:

Der er måske noget generelt til selve programmet med noget mere udpensling af instruktionen til nogen af opgaverne; altså nogle forbedringer. Der er også ham [Birger Sjöberg], der har bygget det op, som har haft med det at gøre, han har også været heroppe og siddet og lyttet til nogle af vores sessioner, og [jeg] har også snakket med han om det. Men det er bare sådan nogle små forbedringer, fordi generelt synes jeg, at det er fint. (IP6)

En anden peger på, at man kunne forbedre undervisningen ved, at instruktørerne også nogle gange skar lidt igennem. Dette udsagn kom fra den deltager, som forlod programmet efter fire moduler, fordi han netop fandt, at MOVE var for løst med en udpræget dialogisk form. Han er de af de interviewede, som påpeger dette mest eksplicit:

Jeg synes, at man skulle lægge lidt mere vægt på den der interaktion og diskussionen, at de [instruktørerne] skal være bedre til at styre [...] diskussionen ... Tit, så bliver det sådan, at hvis der er nogen, der diskuterer [...] på tværs af gruppen [...], så sidder de bare sådan. De [instruktørerne] skal være bedre til at sige: 'Prøv lige at stoppe her, hvad synes de andre om det. Er det nu den rigtige måde' [...]. Være lidt bedre til at kategorisere ting i stedet for at der bare bliver smidt tusind ting op på tavlen. (IP41)

Et forslag, som kunne imødekomme det stillede problem med det, at deltagerne kender betjenten, som også er instruktør, fra afsoningen, og som så ville begrænse deltagerens incitament til at åbne sig op, er at anvende instruktører/betjente fra andre fængsler eller i hvert fald nogen, som de ikke på forhånd kendte.

Deltagerne blev også bedt om at komme med ideer til, hvordan man kunne udbrede kendskabet til og interessen i programmet blandt medindsatte. De fleste anbefaler allerede programmet til de medindsatte, som de tænker, kan have gavn af MOVE. En deltager fortæller, hvordan han er blevet mødt med spørgsmålet om, hvad MOVE er for noget:

Jamen, der bliver spurgt: 'Hvad er MOVE'? Der var én, han troede, at det var sådan noget, hvor man bevæger sig og danser [...]. Så der bliver nogle gange spurgt, hvad det er for noget. Og så siger man, at det er ligesom [...] kognitiv træning med Diamanten med tanker, handling og følelser. Så der bliver spurgt lidt ind til det. (IP1)

En anden siger, at han bestemt ville overveje at anbefale MOVE til de andre indsatte:

Det har jeg allerede. Jeg siger, det er en god ting. Jeg siger bare, man lærer en masse ting. Og så hjælper det også på halv tid [...]. Vise at du gerne vil noget med dig selv

[...]. Jeg siger bare, at der er det her MOVE, det er jo programvirksomhed, som hjælper med din afsoning og med at komme videre i systemet. (IP7)

En anden deltager peger på, at han allerede har anbefalet det til én indsat og nok også vil gøre det fremadrettet, trods han selv stoppede og fortæller, at han ikke synes, han kunne bruge MOVE til så meget:

Det ville nok være en betinget anbefaling, og det er ikke sådan alle, at jeg ville anbefale det. Jeg ville nok sådan lige have in mente, hvem de var og deres situation, og hvad de vil have ud af det [...]. (IP41)

I forlængelse af en af deltageres fortælling om, at han havde hørt et rygte i Horserød Fængsel om, at MOVE fremover skal udvides til også at gælde kvindelige indsatte, siger han, at rygten om programmet for længst er ude i fængslet:

Jeg ved, at nogen af pigerne også vil prøve det, men det er ikke for piger endnu [...]. Så der er nogen, som er opmærksom på det. Og så er der dem, som – hvis ikke de er opmærksomme på det – så skal de nok ikke være her i forvejen. (IP3)

3.3 Kvantitativ undersøgelse af GPPM og LS/RNR

Den kvantitative evaluering af GPPM-scorer og LS/RNR baseres på tre analyser.

I den første analyse undersøges det, hvem der deltager og gennemfører MOVE-programmet, og om der er et systematisk frafald fra programmet. Formålet med analysen er at få et indblik i, om der er bestemte årsager til, at nogle deltagere i MOVE ikke gennemfører programmet. Som vi kommer tilbage til, kan et systematisk frafald være problematisk i forhold til, hvem der potentielt kan opleve den største ændring i GPPM-score under MOVE-programmet.

Den anden analyse tager udgangspunkt, i at den oprindelige GPPM-score indeholder de tidligere nævnte validerede delskalaer (Stewart et al. 2015):

1. Udførelse (spørgsmål 6-8 + 17)
2. Modtagelighed (spørgsmål 9-16)
3. Indsats (spørgsmål 1-5).

Gennem faktoranalyser finder Stewart et al. (2015) interessant nok ikke evidens for tre særskilte delskalaer. De finder derimod, at delskalaerne Udførelse og Modtagelighed relaterer til den samme latente faktor og ikke to særskilte faktorer, som det oprindeligt er tænkt. Ligesom i Stewart et al. (2015) er det i evalueringen af MOVE derfor oplagt at undersøge, om den tiltænkte skalastruktur passer med strukturen i GPPM-data fra MOVE-programmet.

Den tredje analyse er hovedanalysen i den kvantitative evaluering af MOVE og LS/RNR, nemlig ændringen i GPPM-scoren under MOVE-programmet (før og efter). Ud over de allerede nævnte forbehold i forhold til GPPM-scoren, som gives af instruktørerne, er det vigtigt at gøre klart, at vi ikke måler effekter af MOVE-programmet. MOVE-programmet er et pilotstudie, der ikke er gennemført som et eksperiment med en kontrolgruppe af indsatte, som også har fået lavet GPPM_{før}- og GPPM_{efter}-målinger. Det, vi kan måle, er ændringer i GPPM for deltagerne fra før til efter MOVE-programmet. Om disse ændringer er større eller mindre end de tilsvarende ændringer, hvis de var blevet målt blandt andre indsatte i samme periode, har vi ingen mulighed for at vurdere.

3.3.1 Deltagere og frafald i MOVE

I alt 50 indsatte har deltaget i MOVE-programmet, hvoraf 15 deltagere er faldet fra. Tabel 3.1 viser en oversigt over de forskellige årsager frafaldet. Det ses her, at størstedelen af frafaldene skyldes *fravær*, hvor instruktørerne har måttet tage deltagerne ud af programmet, fordi man ikke kan fortsætte, hvis man er fraværende tre eller flere gange. På det foreliggende datagrundlag er det ikke muligt at sige noget om årsagen til fraværet. De tre øvrige årsagstyper *manglende motivation*, *disciplinære flytninger til lukket afdeling* samt *opstart af andre initiativer/overflytninger* udgør den anden halvdel af de årsager, som instruktørerne har angivet.

KORA har interviewet de to deltagere, som var stoppet på grund af manglende motivation. Den ene forklarede sin manglende motivation med, at han ikke syntes, at MOVE havde faste og fir-kantede grænser nok til ham. Han fortalte, at han oplevede, at alt kunne stå uimodsagt, og at ingen holdninger eller tilkendegivelser fra de enkelte deltagere blev udfordret, hvilket han ikke brød sig om. Den anden deltager mente blot ikke, at kurset var noget for ham, og uddybede det ikke yderligere.

Tabel 3.1 Begrundelser for frafald

Årsag	Antal klienter
Disciplinært overført til lukket afdeling	3
Fraværende ved tre eller flere sessioner	7
Manglende motivation for MOVE	2
På grund af opstart af andet initiativ eller overflytning til anden institution	3

Vi har også gennemført en mere systematisk analyse af, hvem der er faldet fra i forhold til dem, som har gennemført MOVE-programmet. Analysen er lavet som en logistisk regression (Maddala 1983), hvor den afhængige variabel er lig 1, hvis deltageren har gennemført, og lig 0, hvis deltageren er faldet fra. Som forklarende/uafhængige variable indgår deltagerens alder, LS/RNR-score, GPPM_{før}-score og tidspunktet for, hvornår deltageren er startet på programmet. Det sidste har særlig relevans, da man ved programmets opstart i februar 2016 oplevede stor konkurrence fra andre programtilbud i Horserød Fængsel. Det betød, at de indsatte, der var "ledige" i forhold til deltage i MOVE-programmet, ikke nødvendigvis var de mest motiverede.

Resultaterne er vist i Tabel 3.2. Forskellene er opgjort som logit parameter-estimer og som marginale ændringer, dvs. hvor mange procent større/mindre sandsynlighed der er for at have deltaget og gennemført MOVE-programmet i forhold til at falde fra. Det skal nævnes, at vi også har prøvet at estimere interaktioner mellem de forskellige variable (se afsnit 3.1.3). Men grundet for lille variation i data i forhold til at gennemføre MOVE-programmet eller ej har det ikke været muligt. I modellen angiver et positivt estimat en øget sandsynlighed for at gennemføre MOVE og omvendt.

Tabel 3.2 Logit analyse af frafald fra MOVE-programmet

Variable	Logit estimat (1)	Procent forskel i at gennemføre MOVE
Alder	0.102* [0.0484]	0.0148* [0.00592]
GPPM før	2.497* [1.134]	0.360** [0.133]
LS/RNR-score	0.276 [0.861]	0.0398 [0.124]
Start MOVE, februar 2016	-0.421 [1.073]	-0.0607 [0.154]
Konstant	-2.215 [1.482]	
N		50
LL(0)		-34,66
LL(β)		-22.45
McFadden R ²		0,352

Note: Standardfejl i [ ]. + p < 0,10, * p < 0,05 og ** p < 0,01.

Resultaterne peger på, at jo *ældre* deltageren er, desto større er sandsynligheden for, at deltageren gennemfører MOVE-programmet. For hvert år stiger sandsynligheden med ca. 1,5 % og omvendt. Tilsvarende har GPPM_{før}-scoren en signifikant betydning for gennemførelse. Jo højere den er, desto større er sandsynligheden for gennemførelse. For hvert niveau (fra eksempelvis - 1 til 0 i GPPM_{før}), stiger sandsynligheden med 36 %.

LS/RNR-scoren har ikke nogen signifikant betydning for deltagelse, ligesom der heller ikke synes at være nogen tendens til, at frafaldet er større blandt de 6 deltagere, der startede i februar 2016 sammenlignet med de deltagere, der startede senere samme år. Samlet set peger resultaterne på, at der er tydelige tendenser på, at unge og deltagere med lav GPPM_{før}-score falder hyppigere fra programmet.

3.3.2 Analyse af strukturen i GPPM-skalaerne

Som nævnt er tanken bag GPPM-skalaen, at der ligger en bagvedliggende struktur i den måde, som svarene på de enkelte spørgsmål samvarierer. Til at belyse strukturen i GPPM-skalaerne gennemføres en faktoranalyse (Skrondal & Rabe-Hesketh 2004). Analysen gennemføres på GPPM_{efter}-data, da "Indsats" ikke indgår i GPPM-spørgsmålene før MOVE-indsatsen. Af selv samme årsag indeholder faktoranalysen kun data fra de deltagere, der har gennemført MOVE-programmet. Faktoranalysen (roteret) af GPPM-scoren peger på tre latente faktorer (Eigenvalue > 1). Det vil sige, at variansen over de 12 items (6-17) i rimelig høj grad kan forklares ud fra tre bagvedliggende faktorer. Faktisk repræsenterer de tre faktorer 83,7 % af den totale varians i GPPM_{efter}-scoren (Faktor 1 = 55,7 %, Faktor 2 = 16,7 % og Faktor 3 = 11,3 %). I tabellen er det vist, hvordan de enkelte items "loader" på de tre faktorer, dvs. i hvor høj grad de enkelte items korrelerer/samvarierer inden for de tre faktorer. Som det fremgår, loader 2-7 og 17 på Faktor 1; 7-11 og 15-16 på Faktor 2, mens 1 og 12-14 loader på Faktor 3. Det vil sige, at strukturen i data fra MOVE-programmet ikke følger den forventede korrelationsstruktur inden for de tre faktorer, som det oprindeligt er tiltænkt (Faktor 1: 1-5, Faktor 6-8 + 17 og Faktor 3: 9-16) Det er dog klart, at vi må tage forbehold i forhold til antallet af observationer (N=35) i analyserne, som ikke

er meget stor. Grundet forskellen mellem de estimerede latente faktorer/subskalaer og den oprindelige subskala vil vi i de efterfølgende analyser af GPPM-ændringerne ikke opdele analyserne i forhold til den oprindelige skala, men derimod kun se på de samlede scorer. Se dog Bilag 3 for en opgørelse på det enkelte item.

Tabel 3.3 Faktor analyse af GPPM_{efter}-data (N=35)

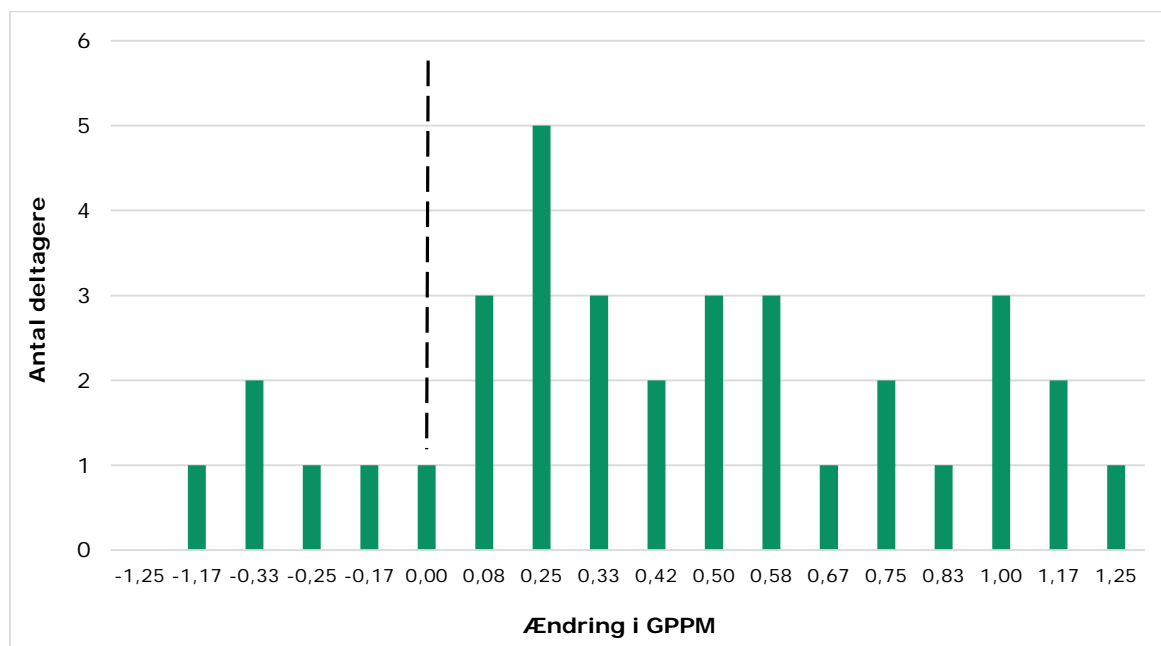
Variable	Oprindelig subskala	Loadings		
		Factor1	Factor2	Factor3
	Indsats			
1. Punktlighed	Indsats	0,3298	0,1464	0,5279
2. Deltagelse	Indsats	0,9061	0,1535	0,0308
3. Udfører klientopgaver	Indsats	0,8263	0,2857	0,1629
4. Opmærksomhed	Indsats	0,8672	-0,0812	0,2073
5. Anvender lært stof	Indsats	0,7973	0,2100	0,1707
6. Relation til instruktør	Udførelse	0,7955	0,1842	0,0356
7. Gensidig enighed om mål	Udførelse	0,5962	0,5482	0,2572
8. Motivation til forandring	Udførelse	0,3667	0,6904	0,0376
9. Sætter prosociale mål	Modtagelighed	0,0359	0,6589	0,1174
10. Forstår konsekvenserne af prokriminell adfærd mod selv og andre	Modtagelighed	0,2621	0,5418	0,3164
11. Viser bekymring for konsekvenserne af prokriminell adfærd mod selv og andre	Modtagelighed	0,0793	0,6029	0,1702
12. Prosociale holdninger og værdier	Modtagelighed	-0,2616	0,3072	0,6062
13. Kender en række selvreguleringsfærdigheder	Modtagelighed	0,2949	0,2511	0,8217
14. Demonstrerer en række selvreguleringsfærdigheder	Modtagelighed	0,1628	0,006	0,8845
15. Anerkender relevante faktorer relateret til anti-socialt mønster	Modtagelighed	0,3309	0,6167	0,1827
16. Udvikler en plan imod tilbagefald	Modtagelighed	0,1888	0,7369	0,1937
17. Evne til at lære MOVE-materiale	Udførelse	0,5868	0,3630	0,3920

Note: **Fed skrift** viser en loading-faktor større end 0,4.

3.3.3 Ændringer i GPPM-score

Analysen af ændringen i GPPM-score mellem før og efter MOVE-programmet tager udgangspunkt i items 6-17 på GPPM-skalaen. Fordelingen af ændringen i GPPM score er vist i Figur 3.1.

Figur 3.1 Fordeling af ændringen i GPPM-score (N=35)

Som det fremgår, har 5 deltagere oplevet en negativ ændring i GPPM-scoren, en enkelt har ikke oplevet en ændring, mens 30 deltagere har oplevet en større (1,25) eller mindre (0,08) positiv ændring. Den gennemsnitlige $GPPM_{\text{før}}$ -score lå på 0,14, mens eftermålingen er 0,53. En t-test viser, at forskellen på 0,40 og er signifikant på et 99,9 % niveau. Det peger på, at deltagernes GPPM-score forbedres signifikant under MOVE-programmet. Det skal i den sammenhæng nævnes, at vi har gennemført test af ændringer i de enkelte items (6-17). Ændringerne er alle, på nær item 15 og 17, positive og signifikante på et 90 % niveau (se Bilag 3).

Vi har sammen med $GPPM_{\text{før}}$ og $GPPM_{\text{efter}}$ -data modtaget information om deltagerens alder og LS/RNR-score. Det giver os mulighed for at gennemføre en Fixed effect-regressionsanalyse (Verbeek 2008). Det vil sige en statistisk analyse af ændringen/udviklingen i deltagernes GPPM afhængig af deres alder, LS/RNR- og $GPPM_{\text{før}}$ -score. Resultaterne fremgår af Tabel 3.4 nedenfor. I modellerne angiver positive parameter estimater en forbedring af GPPM og omvendt.¹⁰

Vi har estimeret tre modeller:

1. En referencemodel, hvor kun konstantleddet indgår, og som svarer til den ovennævnte t-test.
2. En hovedeffektsmodel, hvor alder, LS/RNR-score (middel = 1, høj/meget høj = 0) og $GPPM_{\text{før}}$ indgår. Modellerne er estimeret både som enkeltregressioner, hvor kun den ene variabel indgår, og som en multipel regression, hvor alle variable indgår. Alder indgår som to dummyvariable, der deler respondenterne op i tre nogenlunde lige store grupper: 19-31 år (N=12), 32-37 år (N=12) og over 37 år (N=11).
3. En interaktionsmodel, hvor signifikante interaktioner mellem variablene i inkluderes. Modellen er kun estimeret i en multipel regression.

¹⁰ Vi har kørt en test for selektionsbias i forhold til, hvem der falder fra, og hvem der gennemfører MOVE i forhold til ændringen i GPPM-scoren. Heckman-modellen (Heckman 1979) kan ikke afvise uafhængighed mellem, hvem der gennemfører MOVE eller ej, og Fixed effect-regressionsanalysen. Det tyder på, at resultaterne fra Fixed effect-modellen ikke er biased på grund af selektion.

Resultaterne fra hovedeffektmodellen peger på, at jo dårligere udgangspunkt (lav GPPM_{før}-score) deltageren har, desto større synes ændringerne under MOVE-programmet at være. Deltagere med en lav GPPM_{før}-score får mere ud af programmet end deltagere med høj GPPM_{før}-score. Hovedeffektmodellen peger også på, at alderen har betydning for, hvor meget deltagerne flytter sig under MOVE-programmet. Respondenter i alderen 19-30 år har signifikant større positiv ændring i GPPM-score sammenlignet med referencegruppen (Alder: 38-52 år). Der er også en større ændring i aldersgruppen 31-37 år, men den er ikke signifikant. Det skal i den sammenhæng nævnes, at vi illustrativt har estimeret en model, hvor alderens betydning for ændringen i GPPM-scoren er estimeret lineært. En lineær aldersvariabel er signifikant og indikerer, at for hvert år stiger GPPM-scoren med omkring 0,02. Årsagen til, at vi ikke har medtaget den lineære aldersmodel, er, at vi ikke har observationer for alle år, og at det giver særlige udfordringer, når der tilføjes interaktioner.

Som udgangspunkt synes LS/RNR-scoren ikke at have betydning for ændringen i GPPM under MOVE-forløbet. Som vi vil se i interaktionsmodellen, er betydningen af alder og LS/RNR-score ikke uafhængige.

Tabel 3.4 Fixed effect-regresionsmodeller af GPPM-score

	Reference-model	Hovedeffektmodeller			Interaktions-model	
Alder: 19-30 år ^a		0.35 ⁺ [0.21]		0.42* [0.19]		-0.18 [0.26]
Alder: 31-37 år ^a		0.28 [0.21]		0.31 [0.19]		0.06 [0.25]
LS/RNR-score ^b			-0.05 [0.17]	0.17 [0.18]		-0.33 [0.25]
GPPM før			-0.47* [0.23]	-0.65* [0.25]		-0.70** [0.23]
Alder: 19-30 år x LS/RNR-score						1.07** [0.34]
Alder: 31-37 år x LS/RNR-score						0.46 [0.35]
Konstant	0.40*** [0.08]	0.18 [0.15]	0.43** [0.13]	0.46*** [0.09]	0.14 [0.16]	0.42* [0.18]
N	35	35	35	35	35	35
R ²	0.000	0.092	0.003	0.118	0.261	0.453
Justeret R ²	0.000	0.036	-0.027	0.091	0.163	0.336

Note: a): Referencegruppen er alder >37 år, b) referencegruppen er LS/RNR middel eller høj.
Standardfejle i [ ]. + p < 0,10, * p < 0,05, ** p < 0,01 og *** p < 0,001.

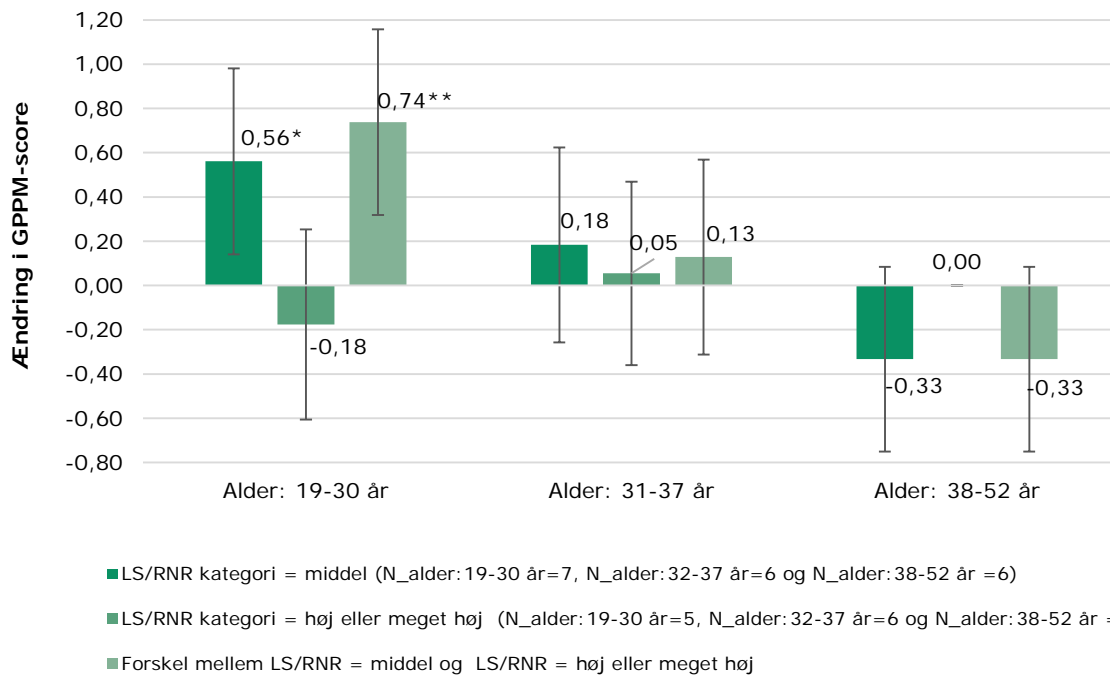
I interaktionsmodellen¹¹ fremgår det, at de to aldersvariable ikke længere er signifikante. Interaktionen Alder: 19-30 år x LS/RNR-score er derimod positiv og signifikant, mens variabelen Alder: 19-30 år x LS/RNR-score ikke er signifikant. Variabelen LS/RNR-score forbliver insignifikant. Det vil sige, at den estimerede signifikante aldersparameter for aldersgruppen 19-30 år i hovedeffektmodellen synes at være betinget af, at deltageren har en middel LS/RNR-score. Med N=35 skal man naturligvis være særlig opmærksom på, hvordan de enkelte variable korrelerer, ikke mindst når der introduceres interaktionsvariable. Korrelationsmatricen for Alder, LS/RNR-score

¹¹ Modellen har også været estimeret interaktionsvariable mellem RNR-score og GPPM_{før} og alder GPPM_{før}, men de var ikke signifikante, hvorfor de udeladt af de præsenterede modeller.

og $GPPM_{for}$ ser dog fornuftig ud og har ikke værdier over 0,50, som anses for tærskelværdien for overgangen mellem middel til stærk korrelation. Korrelation mellem LS/RNR-score og aldersgrupperne er 0,004-0,062. Den sidste lave korrelation er særlig vigtig i forhold til fortolkningen af interaktionen mellem LS/RNR-score og Alder.

Alt andet lige peger resultaterne fra interaktionsmodellen på, at deltagerne med middel LS/RNR-score (i forhold til høj eller meget høj) har en større ændring i GPPM-score under MOVE-programmet, men at betydningen af LS/RNR-scoren afhænger af deltagerens alder. Dette er illustreret i Figur 3.2.

Figur 3.2 Sammenhæng mellem alder og RNR-score i forhold til ændring i GPPM

Note: Der er angivet 90 % konfidensintervaller på estimerne.

For aldersgruppen 19-30 år er forskellen i ændringen i GPPM på 0,74 i favør til deltagere med middel LS/RNR-score i forhold til deltagere med høj eller meget høj LS/RNR-score. Forskellen er signifikant. For de to andre aldersgrupper er der ikke signifikant forskel i ændringen i GPPM-scoren i forhold til, om LS/RNR-scoren er middel eller høj/meget høj. Det vil sige, at deltagere med en gennemsnitlig LS/RNR-score i alderen 19-30 år har større positiv ændring i GPPM-score, når de sammenlignes med deltagere med høj eller meget høj LS/RNR-score for samme aldersgruppe.

Litteratur

- Andrews, D. A. & Bonta, J. (1994). *The Psychology of Criminal Conduct*. Cincinnati: Anderson Publishing.
- Andrews, D. A., Bonta, J. & Wormith, S. J. (2008). *The Level of Service/Risk-Need-Responsivity (LS/RNR)*. Toronto, Ontario: Multi-Health Systems.
- Andrews, D. A., Bonta, J. & Wormith, J. S. (2010). The Level of Service (LS) assessment of adults and older adolescents, in *Handbook of Violence Risk Assessment*, ed. By R. K. Otto & K. S. Douglas. International Perspectives of Forensic Mental Health, London, Routledge, kap. 10, s. 199-225.
- Andrews, D. A., Bonta, J., & Wormith, J. S. (2011). The Risk-Need Responsivity model: Does the Good Lives Model contribute to effective crime prevention? *Criminal Justice and Behavior*, 38(7), 735–755.
- Andrews, D. A., Bonta, J., Wormith, J. S., Guzzo, L., Brews, A., & Rettinger, J. et al. (2011). Sources of Variability in Estimates of Predictive Validity: A Specification with Level of Service General Risk and Need. *Criminal Justice and Behavior*, 38(5), 413-432.
- Binder, J., Strupp, H. & Henry, W. (1995). Psychodynamic Therapies in Practice: Time-Limited Dynamic Psychotherapy, in *Comprehensive Textbook of Psychotherapy*, ed. by B. Bonger & L. E. Beutler. New York: Oxford University Press, s. 48–63.
- Clausen, S. (2016). *Delanalyse 1 vedrørende evaluering af RNR i KiF*. Justitsministeriet. København: Direktoratet for Kriminalforsorgen. Koncern Resocialisering.
- Ganzer, C., & Ornstein, E. (2008). In and out of enactments: A relational perspective on the short-and long-term treatment of substance abuse. *Clinical Social Work Journal*, 36(2), 155–164.
- Heckman, J. J., 1979, Sample Selection Bias as a Specification Error. *Econometrica*, 47, 153-161.
- Kriminalforsorgen (2015). *MOVE - Dine mål – din fremtid*. Justitsministeriet. København: Center for Straffuldbyrdelse. Direktoratet for Kriminalforsorgen.
- Krogstrup, H. K. & Dahler-Larsen, P. (2003). *Nye veje i evaluering*. Århus: Systime Academic.
- Maddala, G. S. (1983). *Limited-Dependent and Qualitative Variables in Econometrics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Miller, W. R., & Rollnick, S. (2013). *Motivational interviewing: Helping People Change*, 3rd ed. New York, Guilford Press.
- Skrondal, A. & Rabe-Hesketh, S. (2004). *Generalized Latent Variable Modeling. Multilevel, Longitudinal and Structural Equation Models*. Boca Raton: Chapman & Hall/CRC.
- Smith, P. S. (2014). *When the Innocent are Punished: The Children of Imprisoned Parents*. Houndmills: Palgrave MacMillian.
- Stewart, L. (2005). *The Generic Program Performance Measure (GPPM)*. Ottawa: Reintegration Programs, Correctional Service of Canada.

- Stewart, L. A., Usher, A. M., & Vandermeij, K. (2015). Validation of the Generic Program Performance Measure for Correctional Programs. *Criminal Justice and Behavior, 42*(8), 856-871.
- Sullivan, H. S. (1953). *The Interpersonal Theory of Psychiatry*. New York: Norton.
- Usher, A., & Stewart, L. (2011). *Validation of the Generic Program Performance Measure (GPPM)*. Ottawa: Correctional Service of Canada.
- Verbeek, M. (2008). *A Guide to Modern Econometrics*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Ward, T. (2002). Good lives and the rehabilitation of offenders: Promises and problems. *Aggression and Violent Behavior, 7*(5), 513-528.
- Ward, T. & Brown, M. (2004). The good lives model and conceptual issues in offender rehabilitation. *Psychology, Crime & Law, 10*(3), 243-257.
- Ward, T. & Mann, R. (2004). Good lives and the rehabilitation of offenders: A positive approach to sex offender treatment, in *Positive Psychology in Practice*, ed. by P. A. Linley & S. Joseph, Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc., s. 598-616.
- Winnicott, D. W. (1965). *The Maturation Process and the Facilitating Environment*. New York: International Universities Press.

Bilag 1 Støttespørgsmål til vurdering af spørgsmål 6-17 ved udfyldelse af GPPM-skema

6.	Hvordan vurderer du klientens relation til dig vedrørende åbenhed og samarbejde under den indledende samtale?
7.	Har klienten formuleret relevante mål, som kan mindske hans risikoniveau?
8.	Stil eventuelt klienten spørgsmålet: Hvor stor indsats er du parat til at yde for at mindske din risiko for ny kriminalitet på en skala fra 0-10?
9.	Har klienten sat et prosocialt mål for sig selv?
10.	Stil eventuelt klienten spørgsmålet: Hvem tænker du, bliver berørt af din kriminalitet?
11.	Stil eventuelt klienten spørgsmålet: Hvad gør du for at minimere skaderne for dig selv og andre?
12.	Har klienten formuleret prosociale værdier og holdninger i den indledende samtale?
13.	Stil eventuelt klienten spørgsmålet: Hvad vil det sige at kunne regulere sig selv?
14.	Stil eventuelt klienten spørgsmålet: Hvad gør du for at forhindre, at du begår ny kriminalitet?
15.	Stil eventuelt klienten spørgsmålet: Da du fik feedback på LS/RNR, så du en graf over dine risikoområder. Hvad tænker du, er dine største risikofaktorer?
16.	Stil eventuelt klienten spørgsmålet: Har du en plan for at mindske din risiko?
17.	Har klienten forstået, hvilke områder som udgør en risiko for ham? Har klienten forstået de spørgsmål, du har stillet ham i dag?

Bilag 2 Eksempler som støtte til angivelse af scoren i GPPM-skemaet

	-2	-1	0	+1	+2	Score
Accept af feedback på LS/RNR	Afviser LS/RNR som vurderingsredskab	Afviser ikke LS/RNR, men accepterer kun delvist et risiko-område	Genkender visse risiko-områder, afviser andre	Accepterer LS/RNR og de fleste risiko-områder	Fuld accept og anerkendelse af risiko-behovs-områderne	Før
1. Punktlighed	Møder hyppigt for sent uden begrundelse	Møder nogle gang sent uden begrundelse	Møder for sent både med og uden begrundelse	Møder aldrig for sent uden begrundelse. Møder sjældent for sent med begrundelse	Møder altid til tiden, meget sjældent for sent	Efter
2. Deltagelse	Deltager sjældent eller aldrig i gruppesamtaler og øvelser	Deltager nogle gange i gruppesamtaler og øvelser	Deltager som regel i gruppesamtaler og øvelser	Stabil deltagelse i gruppesamtaler og øvelser	Deltager altid i gruppesamtaler og øvelser	Efter
3. Udfører klientopgaver	Udfører sjældent eller aldrig klientøvelser	Udfører nogle gange klientøvelser	Udfører som regel klientøvelser	Udfører stabilt klientøvelser	Udfører altid klientøvelser	Efter
4. Opmærksomhed	Er sjældent eller aldrig opmærksom når information gives	Er nogle gange opmærksom når information gives	Er som regel opmærksom når information gives	Viser god opmærksomhed og interesse for information	Viser altid høj interesse i alle aspekter af information	Efter
5. Anvender lært stof	Kan ikke overføre indholdet til sig selv eller se, at det er relevant	Forsøger, men evner ikke at overføre information til egen situation	Overfører som regel information til egen situation	God overførsel af indholdet til egen situation og er i stand til at generalisere materialet til mange områder	Overfører altid indholdet til egen situation og generaliserer indholdet til mange problematiske områder	Efter
6. Relation til instruktør	Samarbejde er ikke etableret. Meget modstand, eller konfronterende eller diskuterende, eller afbrydende eller uimodtagelig overfor instruktør	Ikke tilfredsstillende samarbejdsalliance med instruktør. Noget modstand eller diskuterende og/eller afbrydende i forhold til instruktør	Holdning og adfærd over for instruktør er ikke problematisk	God samarbejdsalliance. Modtagelig overfor instruktør	Fortrinlig samarbejdsrelation er etableret. Altid meget modtagelig over for instruktør	Før/efter
7. Gensidighed om mål	Samarbejder ikke med instruktør om at fastsætte og nå fælles mål	Minimalt forsøg på at samarbejde med instruktør om at fastsætte og nå fælles mål	Samarbejder som regel med instruktøren om at fastsætte og nå fælles mål	Arbejder godt sammen med instruktør i at fastsætte og nå fælles mål	Arbejder altid konsistent og godt sammen med instruktør i at etablere og nå fælles mål	Før/efter
8. Motivation til forandring	Ikke motiveret for forandring, ingen interesse i at ændre problemadfærd, eller ingen tro på at kunne ændre eller at forandre er nyttigt	Motivation til forandring er ustabil eller forbigående; tænker på at forandre, men endnu ikke forpligtet sig til at handle	Viser motivation til forandring og kan tage nogle skridt i retning derhen	Aktivt engageret forandring	Opretholder højt motivationsniveau, selv i tilbagefalds-faser eller udfordringer	Før/efter

	-2	-1	0	+1	+2	Score
9. Sætter prosociale mål	Har ikke sat mål for at adressere kriminogene behov, eller mål er meget urealistiske eller ikke prosociale	Har sat nogle mål for at adressere kriminogene behov, men mål er vage, urealistiske eller upassende eller tager ikke ansvar for at opnå mål	Har sat realistiske mål til at adressere kriminogene behov og har nogle ideer til at opnå mål	Sætter passende mål til at adressere kriminogene behov og har en realistisk plan til at opnå mål	Gør altid flot arbejde vedr. at sætte passende mål for at adressere kriminogene behov, ser nødvendigheden af kort og langsigtede mål, og har en realistisk plan for at opnå mål	Før/efter
10. Forstår konsekvenserne af prokriminell adfærd mod selv og andre	Forstår ikke konsekvenserne for sig selv og andre	Utilstrækkelig, vag eller usammenhængende forståelse af konsekvenser for selv og andre	Tilfredsstillende forståelse af konsekvenser for selv og andre	God forståelse af konsekvenser af adfærd for selv og andre inkl. offeret, familie og samfund	Grundig forståelse af kort og langtidskonsekvenser for alle mål: offeret, sig selv, arbejde, familie, venner og samfund	Før/efter
11. Viser bekymring for konsekvenserne af prokriminell adfærd mod selv og andre	Viser ikke bekymring for konsekvenser af adfærd for selv og andre	Utilstrækkelig eller ustabil bekymring for konsekvenser af adfærd for selv og andre	Viser tilfredsstillende niveau af bekymring for konsekvenser af adfærd for selv og andre. Handlinger er som regel sammenhængende med den udtrykte bekymring	Godt niveau af passende bekymring for konsekvenser af adfærd for selv og andre	Viser konsistent oprigtig og dyb bekymring for konsekvenser af adfærd for selv og andre	Før/efter
12. Prosociale holdninger og værdier	Viser aldrig eller sjældent prosociale holdninger, overbevisninger eller værdier	Viser nogle gange prosociale holdninger, overbevisninger og værdier	Viser som regel prosociale holdninger, overbevisninger og værdier	Viser konsistent prosociale holdninger, overbevisninger og værdier	Viser altid og fuldt prosociale holdninger, overbevisninger og værdier	Før/efter
13. Kender en række selvreguleringsfærdigheder	Ingen viden om selvregulering og sociale færdigheder	Begrænset opmærksomhed på selvregulering og sociale færdigheder	Tilfredsstillende viden om selvregulering og sociale færdigheder (beskriver nogle færdigheder, kan give eksempler)	Viser god viden om mange selvregulerings- og sociale færdigheder (omskriver eller kommer med eksempler for at vise forståelse)	Grundig forståelse af en række færdigheder, inkl. at personalisere og integrere information	Før/efter
14. Demonstrerer en række selvreguleringsfærdigheder	Viser ingen selvregulerings-/sociale færdigheder	Viser kun delvis eller utilstrækkelig selvregulering/sociale færdigheder	Tilfredsstillende brug af en række selvregulerings-/sociale færdigheder	Kompetent brug af en række selvregulerings-/sociale færdigheder	Benytter altid en række selvregulerings-/sociale færdigheder meget kompetent	Før/efter
15. Anerkender relevante faktorer relateret til antisocialt mønster	Ingen anerkendelse af de relevante faktorer	Anerkender en relevant faktor	Anerkender nogle relevante faktorer	Anerkender de fleste relevante faktorer	Gennemgående anerkendelse af de relevante faktorer	Før/efter

	-2	-1	0	+1	+2	Score
16. Udvikler en plan imod tilbagefald	Udviklede ikke en plan	Planen er utilstrækkelig eller urealistisk	Planen er ganske realistisk og adresserer mange relevante risikofaktorer. Den er adækvat	God plan, som er realistisk og adresserer de fleste af de relevante risikofaktorer	Udmærket plan, der er meget detaljeret og realistisk, inkl. brug af færdigheder, personlige ressourcer og kommunale ressourcer for at adressere alle relevante risikofaktorer	Før/efter
17. Evne til at lære MOVE-materialet	Grundlæggende problemer med at lære materialet (er agiteret eller rastløs, uopmærksom eller ukoncentreret, kan ikke omsætte indholdet, er uorganiseret, tegn på indlæringsvanskeligheder eller medicinering)	Nogle problemer i at lære materialet	Synes som regel i stand til at lære materialet (sjældent agiteret, sjældent koncentrations-slip, ingen indlæringsvanskeligheder eller medicinering)	God evne til at lære materiale	Udmærket evne til at lære materialet (opmærksom, lærer hurtigt, ser relevans af materialet)	Før/efter

Bilag 3 GPPM-score for individuelle items før, efter og ændring

	Før	Efter	Ændring
		Mean	
6. Relation til instruktør	0.800*** [0.0686]	1.086*** [0.126]	0.286* [0.133]
7. Gensidig enighed om mål	0.486*** [0.0950]	0.743*** [0.125]	0.257+ [0.132]
8. Motivation til forandring	-0.0286 [0.112]	0.543** [0.166]	0.571** [0.170]
9. Sætter prosociale mål	-0.171 [0.126]	0.343** [0.123]	0.514*** [0.119]
10. Forstår konsekvenserne af prokriminell adfærd mod selv og andre	-0.286** [0.0968]	0.429** [0.125]	0.714*** [0.156]
11. Viser bekymring for konsekvenserne af prokriminell adfærd mod selv og andre	-0.314** [0.0896]	0.229+ [0.124]	0.543*** [0.132]
12. Prosociale holdninger og værdier	0.143 [0.124]	0.457*** [0.111]	0.314* [0.121]
13. Kender en række selvreguleringsfærdigheder	0.200+ [0.114]	0.514*** [0.119]	0.314* [0.128]
14. Demonstrerer en række selvreguleringsfærdigheder	0.143 [0.124]	0.486** [0.138]	0.343* [0.129]
15. Anerkender relevante faktorer relateret til antisocialt mønster	0.514*** [0.119]	0.657*** [0.136]	0.143 [0.117]
16. Udvikler en plan imod tilbagefald	-0.486*** [0.119]	0.0571 [0.123]	0.543*** [0.132]
17. Evne til at lære MOVE-materiale	0.629*** [0.109]	0.857*** [0.160]	0.229 [0.159]
<i>N</i>		35	

Note: Standardfejl i [ ]. + p < 0,10, * p < 0,05, ** p < 0,01 og *** p < 0,001.

**Det Nationale Institut
for Kommuner og Regioners
Analyse og Forskning**

Købmagergade 22
1150 København K
E-mail: kora@kora.dk
Telefon: 444 555 00